

חוברת

דף השבוע

מסכת נדרים חוברת יח

דף ע"ב

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

ויש בה חמשה חלקים:

- א **עזר ללימוד הר"ן** - להדגיש החלק שבדברי הר"ן שהם פירוש על הגמ'.
- ב **קושיות פשוטות** - ליישב קושיות פשוטות אשר יתקשה בהם הלומד.
- ג **עומק הדף** - להעמיק קצת בגמ' ובפירוש הר"ן על פי גדולי המפרשים.
- ד **הלכות הדף** - נידונים חשובים בהלכה היוצאים מלימוד הגמ'.
- ה **סוגיית הדף** - בכל דף נערכה סוגיא שלימה אחת עם העתקת מראי מקומות.

סיכום על החלקים שבר"ן שהם פלפול ולא פירוש:

ד"ה ת"ש

הר"ן מביא, שיש גורסים בתירוץ הגמרא 'לכי שמענא', עיי"ש שביאר הר"ן כוונת הגמ' לפי גירסא זו.

ד"ה והא לא שמיע

הר"ן מקשה, מה היא קושיית הגמרא 'והא לא שמע', הא כיון דשלוחו של אדם כמותו, והשליח מפר, א"כ לכא' שמיעת השליח עצמו מהני, עיי"ש מה שתירץ הר"ן.

דף עג.

ד"ה סבר

הר"ן מקשה, למה לא יוכל הבעל להפר הנדרים מיד קודם שילך, או מהשתא בשעת מניית השליח, עיי"ש מה שתירץ.

ד"ה משום

הר"ן הביא בשם הרמב"ן, דלדינא קי"ל דשמיעה לא מעכבא, עיי"ש.

ד"ה לא מן השם

הר"ן הביא מחלוקת הראשונים אם לדינא קי"ל דבעל מפר לשתי נשיו כאחת. עוד כתב הר"ן, דלמ"ד אינו מפר לשתי נשיו בבת אחת, ה"ה דאינו מקיים לשתייהן כאחת.

דף עג:

ד"ה ואפילו

הר"ן הביא מחלוקת הראשונים לענין ארוסה שכבר הגיע זמנה אצל הבעל הראשון, ונתחייב במזונותיה, ומת, אם אוכלת בתרומה אצל היבם או לא.

ד"ה והא

הר"ן כתב, דלא פליגי רבנן ור"א בעיקר מימרא דר' פנחס, דכו"ע מודו דכל הנודרת על דעת בעלה נודרת, אלא דפליגי לענין אשה שהגיע זמנה ואוכלת משלו, אם היא נודרת על דעתו.

ד"ה ואיכא דילפי

הר"ן הביא, שיש סוברים שהפרת נדרים מהני משום דנחשב כאילו נדרה על תנאי שיסכים בעלה לנדרה, וא"כ ה"ה דכל נדר על תנאי מהני. אבל הר"ן סובר דאינו דומה לנדר על תנאי, אלא הפרה היא גזירת הכתוב, עיי"ש.

דף ע.

ד"ה ואם תמצא לומר

הר"ן דן לענין מי שאומר להדיא 'קיים' ליכי היום ומופר ליכי למחר', אם מהני או לא, ומסיק, דגם נידון זה נכלל בספיקותיו של רבה.

דף ע:

ד"ה הא תנינא

הר"ן מקשה, היאך מקשה הגמ' בסוגיין מכח שיטת ר' הונא בגמ' כתובות (נז), הא ר' הונא איתותב בגמ' שם, עיי"ש מה שתירץ הר"ן.

דף עא.

ד"ה מנא ה"מ

הר"ן מקשה, מנא ידעה הגמ' דארוס אחרון מפר נדרים שנראו לראשון, הא לא מוכח כן במתני', עיי"ש מה שתירץ הר"ן.

ד"ה אביה ובעלה

הר"ן מקשה, למה סובר ב"ה דבעלה האחרון מפר נדריה, הא ב"ה סובר 'מקלש קליש', ולא נתרוקנה רשות מבעלה לאביה, וא"כ לכא' ה"ה דלא תעבור רשותה מארוס ראשון לארוס אחרון, עיי"ש מה שתירץ.

דף עא:

ד"ה ומיגז גיזי

ראה ב'קושיות פשוטות' שכתבנו סיכום בדברי הר"ן.

דף עב.

ד"ה ולענין הלכה

הר"ן הביא שנחלקו הראשונים לענין דינא, הרמב"ן סובר גירושין כהקמה, והרשב"א סובר גירושין כשתיקה.

דף עב:

ד"ה אורחיה דצורבא

הר"ן מקשה, למה לא מתרצת הגמ' דהבעל אומר דמפר לה 'לכי שמענא', דהיינו שתחול הפרתו ממילא כשישמע הנדר, עיי"ש מה שתירץ.

דף עב.

ר"ן (עא: ד"ה איבעיא), דלבתר גירושין לא מצי מפר ולא הפר קודם גירושין

קושיא:

הקשו כמה אחרונים, היאך מוכח מזה שרוצה לקיים הנדר, הא אפשר שסמך הארוס על האב, שידע הדין שאחר הגירושין נתרקנה רשות לאב להפר בלחוד. [וכעין זה הקשה הרש"ש, עיי"ש].

תירוץ:

בספר עטרת שמואל תירץ, דאין דרך בני אדם לעשות חשבונות, ואם היה רוצה להפר, היה מפר בעצמו ולא היה סומך על האב להפר. [וע"ע בברכת אברהם (עמ' צ), ביכורי ראובן (ד"ה לפי זה), וספר מראה המקום (עמ' רצו), שתירצו בדרכים אחרים].

ר"ן (ד"ה נסיב), אלא גווני דמציי לאפוכי להו בסיפא

קושיא:

הקשה רעק"א בגליון הש"ס, למה לא מצי לאפוכי להו בסיפא, ליתני ברישא 'שמע ושתק וגרשה בו ביום', וליתני בסיפא 'שמע ושתק וגרשה למחר', שהוא דבר והיפוכו, וסיים רעק"א, 'וה' יאיר עיני'.

תירוץ:

הרש"ש (ד"ה ושמע) תירץ, דאם הציור בסיפא הוא דשמע ושתק וגרשה למחר, א"כ פשיטא דבכה"ג א"א להפר, ואין חידוש בזה, כיון דאינו ביום שמיעה. [ועי' במנחת שלמה ובסוכת דוד שביארו קושיית רעק"א, ולמה לא ניחא ליה בתירוצו של הרש"ש].

גמ' (עא:), למאי נפקא מינה כגון שנדרה ושמע בעלה וגרשה ואהדרה ביומיה

קושיא:

הקשה הרא"ש (ד"ה ושמע), למה הוצרכה לזה, הא יש נפק"מ פשוטה, אם יכול האב להפר הנדר אחר הגירושין, שאם גירושין כהקמה שוב לא יוכל האב להפר.

תירוץ:

הרא"ש (שם) תירץ, דאין הכי נמי, הגמ' היה יכולה להביא נפק"מ ז', ומה שנקטה הגמ' ציור של 'אהדרה ביומיה' הוא כדי לחדש שיכול להפר רק אם חוזר וקידשה בו ביום, אבל אם מקדשה אח"כ אינו יכול להפר, אע"פ שבסוף היום של נדרה לא היתה תחתיו.

גמ', אמרי הכא בנשואה עסקינן

קושיא:

הקשה הקרן אורה (ד"ה הר"ן), מה היא הס"ד דגמ' דמשנה זו מיירי בארוסה, הא מבואר להדיא במשנה (פט.) דמיירי בנשואה, דסיים המשנה 'זה הכלל כל שיצאה לרשות עצמה שעה אחת אינו יכול להפר', הרי דמיירי באשה שיצאה מרשות האב, והיינו ע"י נישואין.

תירוץ:

עי' במאירי (ד"ה נדרה), ובספר ביכורי ראובן (ד"ה נדרה) שתירצו קושיא זו, ודבריהם צריכים ביאור, עיי"ש.

דף עב:

שכבר חל, מ"מ יתכן דא"א לחזק איסור קודם שחל. [וע"ע ברא"ש (ד"ה הרי הן), ומפרש (ד"ה ת"ש), ורש"ש (עה. לר"ן שם) שביארו בדרכים אחרים].

גמ', א"ל ר' יונתן מצינו בכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו

קושיא:

יש לעיין, מהו הדין לענין הקמה, האם יש שליחות להקמה או לא.

תירוץ:

השלמי נדרים הביא בשם הגאון האדר"ת, שבודאי ליכא שליחות להקמה, משום דאין שליחות לדבר עבירה, והרי אמרו חז"ל (לעיל כב.) 'הנדר אילו בנה במה והמקיימו כאילו מקריב עליו קרבן'. [וכן פסקו הרמב"ם (הל' נדרים פי"ג ה"ט) והטור (יו"ד סי' רלד), דליכא שליחות להקמה, וע"ע בשו"ת באר יצחק (יו"ד סי' כח), ובשו"ת רעק"א (מהדו"ק ח"א סי' מז-מח) שדנו בזה].

ר"ן (ד"ה הכא נמי), דאמר לה בהדיא בטל ליכי לכי שמענא

קושיא:

בשיעורי ר' שמואל הקשה, למה צריך לפרש להדיא, ובשלמא לפי הצד דאם מפר 'לכי שמענא' ההפדה חלה רק לאחר השמיעה, [עי' בר"ן (ד"ה ת"ש)], צריך לפרש להדיא אימתי רוצה להחיל ההפדה, אבל לפי הצד דההפדה חלה למפרע, למה צריך לפרש להדיא, הרי כשישמע לבסוף ממילא תחול ההפדה למפרע.

תירוץ:

תירץ ר' שמואל, דמוכח מכאן יסוד חשוב, דאף לפי הצד שההפדה חלה למפרע, אין הכוונה דלמפרע הנדר הותר ממש משעת אמירת ההפדה, אלא הכוונה, שחלות ההפדה היא בשעת ההפדה, ואמנם ההפדה מתרת רק את ההנאה הבאה לאחר השמיעה. ולכן צריך לפרש להדיא דרוצה להתיר רק ההנאה הבאה לאחר השמיעה.

משנה, דרך תלמידי חכמים

קושיא:

יש לעיין, למה נקטה המשנה דוקא תלמידי חכמים, הא לכאורה כן ראוי לכל אדם לנהוג כן.

תירוץ:

בספר גליוני הש"ס כתב, דמצינו בהרבה מקומות בש"ס דבגמ' נזכר תלמיד חכם אע"פ דבאמת ראוי לכל אדם לנהוג כן, [וע"ע בתפארת ציון (ד"ה דרך) שצידד לומר דדוקא תלמיד חכם ינהוג כן, ולא שאר כל אדם, שיוכל לבא לידי קלקול].

גמ', בעל מהו שיפר בלא שמיעה

קושיא:

העירו כמה אחרונים, למה מסתפקת הגמ' דוקא לענין הפרה, ולא לענין הקמה.

תירוץ:

בחי' חתם סופר (ד"ה ושמע) תירץ, דלענין הקמה נקטה הגמ' בפשיטות דאינה מועילה בלא שמיעה, ורק לענין הפרה מסתפקת הגמ' דאפשר דא"צ שמיעה, עיי"ש הטעם לחלק בזה. וע"ע בקרן אורה (ד"ה ויש), ובחי' רבינו אברהם מן ההר (עה. ד"ה מכלל הקם)].

גמ', הרי הן קיימין לא אמר כלום הרי הן מופריין ר' אליעזר אומר מופר

קושיא:

יש לעיין, מאי שנא דלענין הפרה סובר ר"א דיכול להפר קודם הנדר, ואילו לענין הקמה סובר ר"א דא"א לעשות הקמה קודם הנדר.

תירוץ:

הר"ן לקמן (עה. ד"ה הרי הן) ביאר, דלענין הפרה סברת ר"א היא, דאם הפרה מועילה לבטל איסור שכבר חל, כ"ש דמועילה למנוע איסור מלחול. ואמנם לענין הקמה הסברא היא להיפוך, דאף דהקמה מועילה לחזק איסור

דף עב

תוכן הענינים

- א. קושייתו המפורסמת של הרש"ש
- ב. דין אשה שנדרה בזמן האירוסין ושוב נשאת
- ג. חקירת האחרונים בביאור הצד דשמיעה מעכבת
- ד. יסוד המחלוקת בין הר"ן והרא"ש

א) קושייתו המפורסמת של הרש"ש

(עט), שבעל או אב ששתק ביום שמעו אינו יכול להפר משום דכיון שעבר יום שמיעה ולא הפר גלי אדעתיה שרוצה בקיומו של נדר. וכבר כתב הרש"ש יסוד זה בכמה מקומות (סז. ד"ה רבה, סט. ד"ה בעיז).

ד. קושיית הרש"ש

על פי זה הקשה הרש"ש על הר"ן בסוגיין, שלענין בעל שגירש אשתו באמצע יום שמעו, למה אינו יכול להפר לאחר זמן כשיחזור וישאנה, שמכיון שבסוף יום שמעו לא היתה ברשותו, שהרי גירשה, ובאותה שעה אין בידו להפר נדרה, א"כ ליכא למימר דגלי אדעתיה שהוא רוצה בקיומו של נדר ממה דלא הפר ליום שלם.

ה. תירוץ של האחרונים

תירצו כמה אחרונים [אפיקי ים (ח"א סי' יז), חי' הגרנ"ט (סי' סא)], דיש ב' דינים בשתיקה ביום שמעו, שמלבד שגילה דעתו שרוצה לקיים נדרה, גם לא נתנה התורה כח הפרה ליותר מיום אחד. ולכן בבעל שגירש אשתו באמצע יום שמעו, ולא החזירה עד למחר, אינו יכול להפר. [וע"ע בדבר אברהם (ח"ב סי' יא), בחי' ר' שמואל (סי' יז), ובקהילות יעקב (סי' לט-מ) שהאריכו בקושיית הרש"ש].

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מאריכה לדון אם גירושין נחשב כמו הקמה או לא, ומבארת הגמ' הנפק"מ בנידון זה, כגון שנדרה, ושמע בעלה, וגרשה, ואהדרה ביומיה, האם יכול להפר נדרה או לא. [ועי' בר"ן (עא: ד"ה איבעיא) שביאר הצד דנחשב כמו הקמה, משום דכיון דידע הארוס דלבתר גירושין לא מצי מפר, ולא הפר קודם גירושין, כמאן דאוקמיה לנדרא דמין].

ב. דברי הר"ן

הר"ן (עא: ד"ה ואהדריה) העיר, למה נקטה הגמ' דוקא כשהחזיר הבעל את אשתו 'ביומיה', ותירץ הר"ן, 'להכי נקט ביומיה, דאי אהדרה למחר, פשיטא דלא מצי מפר, כיון שעבר יומו של שמיעה, ואע"ג דבסוף יומא ליתיה ברשותיה דבעל'. והרש"ש (על הר"ן) הקשה עליו קושיא מפורסמת, כמו שיתבאר.

ג. יסודו של הרש"ש

הרש"ש (על הר"ן) כתב יסוד גדול, שהטעם דאם שתק ביום שמעו שוב אינו יכול להפר הוא משום דנחשב כמו הקמה, דכיון דהיה בידו להפר כל היום ולא הפר הרי מוכח דניחא ליה בנדרה. וכן משמע בר"ן לקמן

ב) דין אשה שנדרה בזמן האירוסין ושוב נשאת

ג. הערת הרש"ש

הרש"ש (ד"ה אמרי) העיר, אם איירי בציור שמתחילה נתארכה ולבסוף נשאת, א"כ מה שאין הבעל יכול להפר אינו מחמת שנתגרשה, אלא מחמת שנשאת, ואין הבעל מפר בקודמין, וא"כ למה נקטה התנא דוקא ציור של נתגרשה, הא גם בלאו הכי לא היה הבעל יכול להפר. [ועי' בשלמי נדרים (על הר"ן) שתיירץ קושיית הרש"ש].

ד. ראיית הרש"ש

כתב הרש"ש, שמכאן מוכח דס"ל להר"ן דאשה שנדרה בזמן האירוסין, ושוב נשאת, יכול הבעל להפר נדרה בעצמו, ולא מקרי קודמין, כיון שבשעת הנדר האשה היתה במקצת תחת רשות בעלה. וכן דייק הרש"ש מדברי הרא"ש לעיל (ע. ד"ה מת האב). [אולם כתב הרש"ש, שמסתמת דברי הרמב"ם, הטור, והשו"ע, משמע דלא סברי כן].

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מביאה ראייה דגירושין כהקמה דמו, מדקתני במשנה לקמן (פט). 'נדרה בו ביום, גירשה, והחזירה בו ביום, אין יכול להפר', וס"ד הגמ' דאיירי בארוסה, וא"כ ע"כ צ"ל דהטעם דאינו יכול להפר הוא משום דגירושין כהקמה, ודחה הגמ', ד"ל דאיירי בנשואה ולא בארוסה, והיינו טעמא דאין יכול להפר, משום דאין הבעל מפר בקודמין.

ב. ראיית הר"ן

הר"ן (ד"ה אמרי) כתב, דיש לפרש האוקימתא של נשואה בב' אופנים, א', שמתחילה היתה נשואה ולבסוף נתארכה, ב', שמתחילה היתה ארוסה ולבסוף נשאת, שבשני הציורים אין הבעל יכול להפר, משום שכבר פקעה ממנה רשות האב, ולא נשאר עליה אלא רשות הבעל, והרי אין הבעל מפר בעצמו בקודמין.

ה. שיטת רבינו הלל והראב"ד

כעין שיטת הר"ן מצינו בעוד ראשונים. בפי רבינו הלל וראב"ד על הספרי (פרשת מטות פס"ב) מבואר דס"ל, שאם נדרה האשה בזמן האירוסין, והפר האב ומת, ואח"כ נשאת, יכול הבעל להפר בעצמו.

והריטב"א (סז. ד"ה כתב) סובר, דאשה שנדרה בזמן האירוסין, והארוס שמע הנדר בזמן האירוסין, ואח"כ נשאת, יכול הבעל להפר בעצמו. אולם שיטת הר"ן היא מיוחדת יותר, דס"ל שבכל אופן שנדרה האשה בזמן האירוסין, ואח"כ נשאת, יכול הבעל להפר בעצמו.

ג) חקירת האחרונים בביאור הצד דשמיעה מעכבת

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מביאה בשם רמי בר חמא להסתפק אם הבעל או האב יכולים להפר בלא שמיעת הנדר. ומבואר בהמשך הסוגיא, דאף אם נימא שצריך שמיעה, מ"מ יכול הבעל או האב להפר 'לכי שמענא', דהיינו שמפר קודם השמיעה על מנת שתחול ההפרה כשישמע. [ומסקנת הסוגיא היא דשמיעה אינה מעכבת, עי' בר"ן לקמן (עג. ד"ה סבר)].

ג. חקירת האחרונים

בברכת שמואל (סי' כט אות ב) כתב ר' ברוך בער, דספיקת הר"ן תלויה בחקירה גדולה, לפי הצד דשמיעה מעכבת, האם היינו משום שהשמיעה היא שגורמת לעצם כח ההפרה, או דעצם כח הפרה לא בא ע"י השמיעה, אלא שיש תנאי צדדי, דא"א להפר בלא שמיעה. [וע"ע בשיעורי ר' שמואל (אות קעד) שהאריך לדון בחקירה זו].

ב. ספיקת הר"ן

הר"ן (ד"ה ת"ש) מסתפק, לפי הצד דשמיעה מעכבת, והבעל או האב מפר 'לכי שמענא', האם תחול ההפרה לבסוף אחר השמיעה, או שמכיון שלבסוף שמע, שוב חלה ההפרה למפרע בשעת אמירת ההפרה. [חקירה זו שייכת רק לפי הצד דשמיעה מעכבת, אמנם כבר נתבאר דמסקנת הסוגיא היא דשמיעה אינה מעכבת].

ד. תלוי בחקירה הנ"ל

כתב הברכת שמואל, שספיקת הר"ן תלויה בחקירה הנ"ל, שאם השמיעה היא שגורמת עצם כח הפרה, א"כ אם מפר לכי שמענא, אין ההפרה חלה למפרע, שהרי קודם השמיעה ליכא כח להפר כלל, אבל אם השמיעה היא רק תנאי צדדי, א"כ שפיר י"ל דאם לבסוף נתקיים התנאי של שמיעה, שוב תחול ההפרה למפרע בשעת האמירה. [וע"ע במנחת שלמה (עמ' רפ) שכתב עוד נפק"מ בחקירה הנ"ל].

ד) קושיית הראשונים, למה לא מהני אם השליח שומע

א. סוגיית הגמ'

הגמ' מביאה מחלוקת תנאים אם אפשר למנות שליח כדי להפר נדרים, ר' יונתן סובר דמהני, דאמר' שלוחו של אדם כמותו כמו בכל התורה כולה, ור' יאשיה סובר דלא מהני, דגזירת הכתוב היא דא"א להפר ע"י שליח. ומחלוקת זו מביאה הגמ' ראי' דא"צ שמיעה כדי להפר נדרים, דא"כ בודאי א"א למנות שליח להפר נדרים, כיון דהמשלח אינו שומע הנדרים.

להפר אע"פ שהוא שמע הנדר. והרא"ש (ד"ה הא) תירץ, דשמיעה היא 'מידי דממילא' ובדבר כזה לא שייך שליחות. והתוס' (ד"ה הא) הביאו שתי התירוצים.

ד. קושיית האחרונים

הקשו הרבה אחרונים [אור שמח (הל' גירושין פ"ב הט"ו)], חי' בית מאיר (ד"ה בפירוש הרא"ש), מנחת שלמה (עמ' רפד)], למה לא תירץ הר"ן כמו הרא"ש, שלכאורה יסודו של הרא"ש הוא דבר ברור ומוסכם, דלא שייך שליחות על שמיעה, משום דשליחות שייך רק על מעשה ופעולה, והרי שמיעה היא דבר דממילא ולא מעשה ופעולה. [ועי' בקצות החשן (סי' קפב ס"ק א) שהאריך ביסוד זה של הרא"ש].

ב. קושיית הראשונים

הקשו הרבה ראשונים, [הר"ן (ד"ה והא), התוס' (ד"ה והא), הרא"ש (ד"ה והא)], למה לא מספיק במה שהשליח שומע הנדרים, ולמה צריך דוקא שישמעו הבעל או האב בעצמם. ומצינו בראשונים ב' תירוצים לקושיא זו, וכתבו האחרונים, שבאמת אין כל הראשונים מקשים קושיא אחת, אלא יש כאן ב' קושיות נפרדות, כמו שיתבאר.

ה. ב' קושיות נפרדות

ביארו האחרונים [הנ"ל], דבאמת לא נחלקו הר"ן והרא"ש, אלא יש כאן ב' קושיות נפרדות. קושיית הרא"ש היא, דכיון דשמע השליח, למה לא נחשב כאילו שמע המשלח, דשלוחו של אדם כמותו, ותירץ הרא"ש, דליכא שליחות בשמיעה. קושיית הר"ן היא, דאף דלא שמע המשלח, מ"מ למה לא מספיק במה ששמע השליח, כיון שניתן לו הכח להפר, ותירץ הר"ן, דכל מידי דמשלח לא מצי עביד, שליח נמי לא מצי עביד.

ג. ב' תירוצים

הר"ן (ד"ה והא) תירץ בשם הר"ר יוסף, דכלל גדול הוא דכל דבר דמשלח לא מצי עביד, שליח נמי לא מצי עביד, ולכן אם המשלח לא שמע הנדר, ואינו יכול להפר בעצמו, ממילא גם השליח אינו יכול

דרף עב

בענין קבלת שבת של אשה

ופעולה אלא על ידי דיבור בעלמא, בזה חידש המהרי"ט שאינו מועיל ע"י שליח.

אכן יש להעיר, שהגם שהאשה מדלקת בתורת שליחות בשביל בעלה, מ"מ אין דינם שוה ממש. שהרי לגבי האשה, לאחר הדלקתה חלה עליה קדושת שבת ושוב נאסרה במלאכה לכמה שיטות, ולפיכך נוהגות קצת נשים "שאחר שברכו והדליקו נרות, משליכות לארץ הפתילה שבידן שהדליקו בה, ואין מכבות אותה" כמ"ש השו"ע (שם סעי' ו). אכן אין קבלת שבת דידיה מכריח את בעלה לפרוש ממלאכה, הגם שעושה מצותו, וז"ל הרמ"א (שם) "והמנהג, שאותה אשה המדלקת מקבלת שבת בהדלקה, אם לא שתתנה תחילה, ואפילו תנאי בלב סגי, אבל שאר בני הבית מותרין במלאכה". וכן הדין אם האיש עצמו מדליק נר שבת, אין כאן קבלת שבת, ויוכל לעשות מלאכה, כמ"ש המשנ"ב (שם ס"ק מב) וז"ל "ואם האיש מדליק, אפילו כשהוא מברך על הדלקתו, ליכא מנהגא, ומותר במלאכה, ומ"מ טוב להתנות".

עוד יש לעיין בנידון מצוי מאד, אם האשה אינה יכולה להדליק, או אינה בבית, האם עדיף שהבעל ידליק או שהבנות הגדולות תדליקו. דעת הגרי"ש אלישיב (מובא בספר שבות יצחק) היא, שבנות הבית הגדולות קודמות לבעל לענין הדלקת נרות, כיון שהן מצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית. והגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פכ"ג אות ח) הסתפק בדבר, האם עדיף שהבעל ידליק משום שמצוה בו יותר מבשלוחו, ורק באשתו אמרו שהיא תדליק כיון שאשתו כגופו, או שמא עדיף שהבנות ידליקו כיון ששייך בהן הטעם האמור בנשים "שכיבתה נרו של עולם", ואפשר שטעם זה עדיף מהטעם של מצוה בו יותר מבשלוחו. אכן הג"ר שמחה בונם כהן (בספר "Radiance of Shabbos") הביא בשם הגר"מ פיינשטיין, שהבעל מדליק קודם בנות גדולות. ואם יש בבית רק בנים ובנות גדולים בלי הורים כלל, הורה הגרשז"א (שש"כ פמ"ה הע' לד) שפשוט שהבנות הגדולות תדליקו, כיון שעליהם מוטל צרכי הבית.

הנודע ביהודה (שו"ת, יו"ד סי' קמז) מביא מתשובת מהרי"ט (ח"א סי' קכז), שאין אדם יכול למנות שליח להקדיש איזה דבר להקדש, משום שדיבור של הקדש נחשב 'מילי', והרי מילי לא נמסרין לשליח. אכן הנודע ביהודה הקשה על זה מסוגיין, דהגמ' עוסקת במי שאומר לאפוטרופוס "כל נדרים שתדור אשתי מכאן ועד שאבא ממקום פלוני הפר לה", ור' יונתן סובר דהפרת השליח חלה, משום ששלוחו של אדם כמותו, ואף ר' יאשיה שחולק על ר' יונתן אינו חולק משום דמילי לא נמסרין לשליח, אלא מחמת מיעוט הכתוב, ולולא זה היה מודה שניתן להפר נדרים על ידי שליח.

והנה בעיקר דינו של המהרי"ט, שא"א להקדיש דבר ע"י שליח משום דמילי לא נמסרין לשליח, לכאורה יש להביא ראיה להיפוך מזה ממה שמצינו לענין שבת. דהנה מעיקר הדין אחר אנשים ואחד נשים חייבים בנר שבת, וכן נפסק בשו"ע (או"ח סי' רסג סעי' ב), אך המנהג הוא שאשה מדלקת נרות שבת, כמ"ש השו"ע (שם סעי' ג), מפני שמצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית, או מפני "שכבתה נרו של עולם, שגרמה מיתה לאדם הראשון" כמ"ש המשנ"ב (שם ס"ק יב). וצ"ל שכשהאשה מדלקת הנר היא פטורת בזה את בעלה משום דהוה שלוחו, וכן משמע במרדכי (שבת פ"ב אות רצד) וז"ל "מי שהוא אצל אשתו אין צריך להדליק בחדרו ולברך עליו, לפי שאשתו מברכת עליו בשבילו". וכן מבואר בשו"ע הרב (או"ח שם קו"א אות ב) וז"ל "האשה אינה אלא שלוחו של הבעל".

ולכאורה מבואר מזה, שיכול אדם לעשות שליח אפילו לענין לקדש היום בקדושת השבת, ואם כן יתכן דהוא הדין שיכול אדם לעשות שליח לענין להקדיש איזה דבר להקדש, ודלא כדברי המהרי"ט. אכן לכאורה יש לחלק בפשיטות, די"ל שלענין שבת שאני, מפני שיש מעשה הדלקה, ויש שליחות על המעשה, וקדושת השבת היא רק תוצאה של המעשה, ולכן פשוט שיש ענין שליחות אפילו לדעת המהרי"ט, ורק לענין הקדש, שנעשה בלי שום מעשה

דף עב

בענין שליחות בשמיעת הנדר, ושליחות במצות

תמצית הסוגיא:

ח"א:

שליחות על גוף השמיעה דהוי מידי דממילא. אולם עדיין נתקשה הר"ן דע"י דהאפטרופוס נעשה 'כהבעל בעצמו' דשלוחו של אדם כמותו, א"כ נימא דהוי כהבעל שיכול לשמוע הנדר מצד ממלא מקום של הבעל. וע"ז תי' הר"ן דאה"נ ורק דא"א לעשותו 'מיפר' עד שישמע תחילה.

ח"ב:

ובעיקר תי' הרא"ש דעל מידי דממילא לא שייך שליחות, ידוע דבר יסודי מאד מהקצות החושן, שכתב דמהך רא"ש נלמד לכל המצות מ"ט א"א לעשות שליח, והרי מאחר דבכל התורה שלוחו של אדם כמותו נימא דיכול השליח להניח תפילין ולאכול מצה ולישב בסוכה בעבורו. וכתב הקצה"ח דבהך רא"ש אצלינו מתיישב דהתפילין צריכין שיהיו על גופו ובמידי דממילא לא שייך שליחות. ותחילה הביא הקושי מהתוס' רי"ד, ותי' כהנ"ל, אמנם בסי' שפ"ב כתב למעשה דלהתוס' רי"ד א"א לעשות שליח על מילה וכיסוי הדם, ויתבאר בהחוברת בארוכה.

רמב"ח נסתפק אי מהני הפרה בלי שישמע הבעל את הנדר, והגמ' מוכיח מהא דאפשר למנות אפטרופוס להפר בעבורו [לר' יונתן, וגם ר' יאשיה רק חולק משום גזה"כ צדדן], הרי חזינן דא"צ שמיעה דהא לא שמע הבעל. ותמהו הר"ן והרא"ש מאי קשיא נימא דע"ז גופא מהני שליחות דישמע האפטרופוס ויועיל לשמיעת הבעל.

הר"ן מתרץ דקודם שישמע הבעל הוי 'לא עביד' דאינו ראוי להפרה עדיין וא"א למנות שליח. והרא"ש תי' דשמיעה הוא מידי דממילא ולא שייך שליחות.

ודנו האחרונים למה אין הר"ן מסכים לתירוצו של הרא"ש, ולמה אין הרא"ש מסכים לתירוצו של הר"ן, וביארו באופן נפלא [בית מאיר, אור שמח, ר' שמואל], דצריכין לשני הסברות יחד, דסברת הרא"ש דלא שייך

תמצית מראה מקומות:

ח"א דברי הר"ן והרא"ש מ"ט לא
מהני שליחות על השמיעה

א. ר"ן ד"ה והא לא שמיע ליה.

כתב ליישב מ"ט לא מהני שהאפטרופוס ישמע, ות' דעדיין לא מצי עביד.

ב. רא"ש ד"ה והא.

כתב יסודו הגדול דשמיעה הוי מידי דממילא ובמידי דממילא לא שייך שליחות.

ג. אור שמח הל' גירושין פ"ב הט"ו.

תחילה ביאר דיש ב' אופנים איך שיועיל שליחות א' שיתייחס אליו המעשה, ב' שהשליח נעשה כמשלח, ועפ"ז ביאר הר"ן והרא"ש דסוגיין דצריכין לשני הסברות, דמצד שליחות על גוף השמיעה צריכין סברת הרא"ש דלא שייך שליחות על שמיעה, אמנם לאחר שהשליח נעשה 'כמותו' והוי כהבעל נימא דיוכל לשמוע בעצמו וע"ז קמ"ל הר"ן דקודם שישמע עדיין לא מצי משוי שליח.

ד. שיעורי ר' שמואל אות קע"ו.

ביאר כהנ"ל למה צריכין לשני הסברות יחד.

ח"ב: יסוד הרא"ש דרק במעשה
שייך שליחות, ובענין שליחות
במצות

ה. קצה"ח סי' קפ"ב סק"א.

הביא קושית התוס' רי"ד, מאחר דבכל התורה שליחות מהני ושלוחו של אדם כמותו א"כ יהא אדם יכול לעשות חבירו שליח שיניח תפילין וישב בסוכה בעבורו, ע"ש תירוצו של התוס' רי"ד ולהלן יתבאר כוונתו וקושיות הקצה"ח עליו.

והקצה"ח כתב ליישב בעצמו דנראה דרק במידי דעשייה שייך שליחות והביא הרא"ש ש אצלנו לגבי שמיעה על הפרה, וכתב דלמדין מהרא"ש הך יסוד דרק במידי דעשייה שייך שליחות, וא"כ בכל מצות שבגוף לא מהני שליחות דאין המעשה המצוה אלא שיהא תפילין מונח בגופו ושישב בסוכה ורק בעשיית קידושין וגירושין והפרשת תרומה שייך שליחות.

ו. תוס' רי"ד קידושין דף מב:

התוס' רי"ד הקשה כהנ"ל למה לא יוכל אדם לעשות חבירו שליח שיניח תפילין בעבורו וישב בסוכה בעבורו, ות' דה"מ בקידושין וגירושין שהבעל הוא שעשה הדבר וכן בתרומה הפירות הם שלו ולא בדברים אלו וכו'. וצ"ב כונתו, ונחלקו האחרונים בכוונת התוס' רי"ד.

ז. קצה"ח הנ"ל.

אבל בתפילין וציצית ואכילת מצה וסוכה ולולב אין שייך שליחות.

הבין דצריך שיהא המשלח משתתף בהמצוה, וכלשון התוס' רי"ד דבקיודושין וגירושין הבעל הוא המקדש והמגרש ובתרומה הוא מפירותיו וכו'. והקצה"ח הקשה עליו, דלדבריו השולח שליח לעבירה כגון לרציחה מהכ"ת שיועיל הא אין המשלח משתתף בה כלום.

יא. קובץ שיעורים, כתובות רנ"ג.

מביא מהר"ח או"ז ומבאר דהכל תלוי במהות המצוה, אי המצוה הוא 'גוף המעשה' כגון אכילת מצה ונטילת לולב וכו' או המצוה הוא התוצאה כגון שחיטת פסח וכו', דאי עיקרו המעשה לא שייך שליחות, אבל אי עיקרו תוצאות המעשה שפיר שייך שליחות.

ה. קצות החושן סי' שפ"ב סק"ב.

הביא התוס' רי"ד הנ"ל, וכתב דעפ"ז יש להבין השיטות דלא מהני שליחות בכיסוי הדם ובמילה, כיון דאין המשלח עושה כלום. ובזה תי' דעת האור זרוע והש"ך דס"ל דלא מהני שליחות במילה, דלהבנת התוס' רי"ד שפיר לא מהני [וכבר העירו האחרונים דלשיטת הקצה"ח בעצמו דהוא תי' דהכל תלוי 'בעשיה' כהרא"ש בנדרים, אז מסתבר שיועיל שליחות בכיסוי הדם ומילה].

יב. קובץ שמועות ב"מ אות ח'.

מבאר כהנ"ל ביתר ארוכה, ומיישב כמה קושיות, וגם מיישב דברי התוס' רי"ד.

יג. מנחת אשר פ' לך לך.

מצדד לפרש דברי הרא"ש אצלינו באופ"א דלא שייך שליחות על דבר שאינו פועל שום דין, כמו הכא דצריך לשמוע הנדר, ואין לו שום תוקף שיתקיים ע"י שליח.

ט. אור שמח הל' שלוחין פ"א.

ביאר התוס' רי"ד באופ"א דתלוי במכוון של המצוה, דאין רצון התורה שאחד ימלא כריסו במצה ויצאו בו כל ישראל, אבל בעבירה אדרבה ה' רוצה ששום אדם לא יעשה דבר כזה וכו' [והוא כעין הבנת הקצה"ח, ורק דהוא סברא מיוחדת במצות שכך רצה התורה].

עוד מעורר דהיכי דתוצאה הוא המצוה אז א"צ שליחות כלל, כגון במעקה וחיובי מיתת ב"ד והדלקת נרות, אמנם לפ"ז כשמעשה הוא המצוה אז לא מהני שליחות, וכשתוצאה אז א"צ שליחות, וא"כ היכן מצינו ענין זה שליחות שיועיל. וכתב דיש דרגא ממוצע ע"ש.

י. מהר"ח או"ז סי' קכ"ח.

אמנם בקוב"ש מבואר דבמעקה וכדומה צריכין שליחות, ורק דמין שליחות כזו מהני בעכו"ם ודו"ק.

ביאר באופ"א דשחיטה והפרשת שחלה אין המצוה אלא לתקן העיסה ושהבהמה יהא נשחט

א"כ מזינו כו' ושומפין עושין תמורה כגון דשוו שליח לאקדושי וערש"י דהוי מקדיש יחיד, ואם נאמר דהוי כמו דאקדשי אינהו ע"י פי השליח אס עשו פעולת הקדשו ההקדש שלהן והלא על שמס נקרא והוי מקדישין רבים, וע"כ דמתייחס אל השליח טפי והוא הבצ"ד, וזה סעד נכון:

ובזה יש לומר דתלוי מה דפליג הפר"ח סי' ק"ך על הרמ"ה ב"ח גירש השליח בנייר שלו מי מהני, דכחב, דכיון דהשליח במקומו לא בעינן מו דליהוי הגט משל בעל אלא כיון דהוי משל השליח סגי, ג"כ תלוי בזה, דאם נימא דרק הפעולה חשוב כאילו עשה המשלח ודאי בעי שיהיה נייר של בעל דאז נעשה כגירש הבעל בנייר שלו, אבל כי הוי נייר של שליח אטו מי עדיף מאילו בנייר של אחר שלא הקנה להבעל והוי כאילו גירש בנייר של אחר, אבל אס גוף השליח הוא עכשיו לגירושין כמשלח יש מקום לומר דסגי שיהא משל שליח. ויש לתלות בזה גם ספק האחרונים בהלכות חמץ אס הקנה השליח מטלטלין אגב קרקעות של עצמו מי קונה, דאם נימא דרק דהפעולה חשובה כאילו עשה המשלח א"כ צריך להיות הקנין דוקא אגב מקרקעי של המשלח, דאז המטלטלין והקרקעות באים מאחד, ודלא כמוש"כ המקור חיים [סי' תמ"ח] בזה עיי"ש:

ולבאורה הוא פלוגתא בעלי התלמוד בריש פרק האיש מקדש (דף מ"ב), רב אמר שליח נעשה עד אלומי קא מאליימנא למלתיה, דבי ר' שילא אמרי אין שליח נעשה עד כיון דאמר מר שלומו של אדם כמותו הוה ליה כגופו ומייתי אח"כ פלוגתא דתנאי בזה וקיי"ל שליח נעשה עד, הרי דבזה פליגי דר"ש סובר דהשליח נעשה כגופו של משלח, ורב סבר דרק שהפעולה של השליח מתחסמת אל המשלח והוי כאילו נעשה מגוף המשלח, אבל אין השליח בעל דבר שיהא פסול לעדות ו"ב. [ועיי' מש"כ לחלק בין מידי דאיתא בהקנאה לגירושין וקדושין לקמן פ"ג הי"ב והוא חילוק נכון]. ובאמת הך דפרק כל הגט (דף כ"ט) בזה דשליח נעשה שליח ומת אס בטלה שליחותו דשני דמייתי מר בר רב אשי אילו מת בעל מידי מששא אית בהו, כולהו מכח מאן קאתו מכח דבעל קא אתו כו' הא מאי הוכחה היא זו, דאילו כי מת בעל הוא טעמא משום דפקע רשותיה וחייל עליה רשות יבם ו"ע. אולם

לומר כתבו גט לאשתי ומת לא יתנו לאחר מיתה ואין לומר דא"כ אף אס הוי אמינא דיג גט לאחר מיתה, ב"כ הא האומר לשליח תן גט זה על תנאי שאם לא אבוא עד ז' שנים יהא גט ועברו השתי שנים ונתן השליח אח"כ הגט פסלו הר"א מורח"י, וא"כ כאן הלא היה לו ליתן הגט ליד האשה על תנאי אס ימות, וכעת כי מת נתן בלא תנאי, זה אינו, דדוקא היכא דהתנה עם השליח שיתן על תנאי, אבל כאן לא התנה מאומה ולא זכר הנתינה רק דאמדינן דעתיה שכוון שיתנו על תנאי אס ימות משום דמנפיה שמה יחיה מחליו וזוהי אינו רוצה לגרשה, וכיון שמת אס הוי גט לאחר מיתה כ"ו שהיא זקוקה ליבם ודאי דרשאי ליתן לה דזה ניחא ליה. ולכן רק משום דאין גט לאחר מיתה לא יתנו לאחר מיתה ופשוט, ויעויין סימן קמ"ד סעיף ה' ברמ"א ובצ"ח יוסף. אף מדברי רבינו נראה שהשוה הדברים, גם בפוסקים לא מלאתי זה, ו"ע, וה' יאר עיני דב"ק:

הלכה זו ואם כתבו ונתנו קודם שיבריא פסול:

עיי' כס"מ. והנה הפרי חדש חריך דכיון דעשה שליח כשהוא בריא מו אף דהמשלח בעת עשיית השליח שליחותו אינו בר קנין מועיל מן התורה, ודוקא כי מת דפקע אישותו והיא של יתומים או של יבם לכן לא מהני. וכן משמע לשון רש"י בפ"ק (דף ט') לא יתנו לאחר מיתה דכל כמה דלא מטא גיטא לדידה לא הוי משוחרר וכיון דמית קדים מו לא הוה שיחורריה שיחורר דנפקא ליה רשותה מיניה וחייל עליה רשות יורשין, הרי פירש משום דהוא ברשות אחר וכאילו כוהו לשחרר עבדו של יתומים. ובדף ס"ו פרש"י לאחר מיתה מי איכא לאחר שמת מי מגרשה, הוא טעם שאין המגרש בחיים ולאזו בר גירושין הוא. אולם אס נאמר ק, דכיון דעשאו שליח לא איכפת לן במשלח רק שיהיה ברשותו עדיין, לכאורה תלוי בזה אס נאמר דרק הפעולה של השליח הוי כאילו פעל המשלח או שפיר צריך המשלח בר קנין ובר דעת באותה שעה שעושה השליח אז נעשה כאילו פעל המשלח, אבל אס נאמר שהמשלח הוא עושה השליח כגופו, וידו של השליח חשוב כידו של המשלח מו איכא למימר דכיון דכבר נעשה השליח לא איכפת לן במשלח אס בר דעת ובר קנין הוא. וכן משמע הך דבפ"ק דתמורה (דף י').

הא דאמר בפ"ק דקדושין (דף כ"ג) צעי רצה לרשב"א עבד מהו שיעשה שליח לקבל גיטו מיד רבו כיון דגמר לה לה מאשה כאשה. והדבר נריך ביאור דמפורש אמר רשב"א בשטר ע"י אחרים, ורש"י פירש וע"י אחרים דאמר שיזכה לו רבו גיטו כו' או הם עושים שלא מדעתו, וגם זה נריך ביאור, כי עביד שליח מאי הוי הלא יזכה בגט שחרור להעבד אטו כי שויה שליח מיגרע גרע ועיין תוספות וקדמונים בזה. אולם לפ"ז בצירוף דעת רבינו אשר צפרק האשה שנתארמלה גבי צר שטיח דשוטה אינו צר זכיה כעו"ג הואיל ולא אחי לכלל דעת ונתזונן דפעולת הזכיה היא רק בשעת הפעולה שזכין לאדם שלא בפניו ושוטה שהוא עתים חלים או קטן זכין לו כמו שלא בפניו, א"כ כי נשחטה בעת קבלת הגט שחרור תו לא שייך זכיה, אבל מתורת שליחות כיון שנתרצה להיות שליח הרי נעשה ידו כיד המשלח ואיחיו הוי צר קבולי גט שחרור אעפ"י שנשחטה אח"כ מהני, וע"ז שפיר צעי מהו שיעשה שליח וצאופן שלאחר עשייתו לשליח נשחטה העבד, מי נשחחרר ע"י קבלתו של שליח או לא, דשליחות ליכא גביה רק זכיה ובעת הקבלה אינו צר זכיה, וזה היה נכון, לולא שפסק רבינו בפ"ד מהלכות זכיה דשוטה אית ליה זכיה כמו קטן דאף יונקי שדים אית להו זכיה מה"ט כדילפינן מאיש אחד למטה כו' שכמה יונקי שדים היו שם, אע"פ דלעזמן לאו צר זכיה ושנינו קטן בן יום אחד זכין לו וכמוש"כ התוספות פרק המציא תנינא (דף כ"ב) צד"ה והא לאו בני דעה נינהו. וי"ל דחשיבי בני כריתות הואיל ואם הגדיל הקטן ונשחפה השוטה הוה בני כריתות, כן חשיב שוטה דאחי לכלל דעת ומש"ה א"ל זכיה ודו"ק. והנה שיטת הירושלמי דקורדייקוס דמי לשוטה ועל הך פלוגתא דר"י ור"ל בקורדייקוס מיימי לנשחטה אם נדחית חטאתו עיי"ש, הרי דסבר דגם בשוטה גמור לא איכפת לן בעת כתיבה ונתינה, אבל ע"כ לא מטעם הפר"ח דכיון דכבר נעשה שליח דהא מדמה גס נתן לה גיטה ואמר לא יהא גיטה אלא למחר ונעשה קורדייקוס דג"כ חל הגירושין ושם לא שייך סברת הפר"ח דאין כאן שליח, ועיין מש"כ בהלכות שבת פכ"ג ובהלכות זכיה פי"ב בצדרי הירושלמי, ומש"כ צפרק כ"ג מהלכות מלוה ולוה בזה ע"ש דברים נכונים בס"ד ודו"ק:

זה מוכח דדוקא כי מנחא דבעל קא אחי, הא אם מנח השליח ראשון אחי השליח השני הוה בטיל שליחותיה דשני אם מת הראשון ואמאי הא צוה הוי שליח שני כשליח ראשון אם נשחטה או נתחרש דצוה מת כנשחטה דמיה דמאי שנא, דאטו פקע מרשות הבעל כי מת ראשון, ועל כרחין דרק הפעולה דומה כאילו פעל ראשון ואם מת הראשון הרי לא חזי להך פעולה, והוא הדין אם נתחרש הראשון בטלה שליחות השני וצא מר צר רב אשי וחדש דמכוחא דבעל אהו. וכד הוינא טליא הארכתי צוה בפלפולים:

ואפשר עוד לומר דתליא בהך דצפרק נערה המאורסה (דף ע"ב:) דצעי בעל מהו שיפר בלא שמיעה, ופריך מהאומר לאפוטרופוס כל נדרים שנודרת אשתי כו' הפר לה דר' יונתן סבר שלוחו של אדם כמותו והא לא שמע בעל. והקשה הר"ן דכיון ששלוחו כמותו הרי שמיעתו כשמיעת בעל. ויפה תירך הרא"ש דעל מידי דממילא לא שייך שליחות. ורק קושית הר"ן כך, כיון דהבעל עשאו שליח והוא המיפר נעשה כאילו הוא מי שצידו להפר וא"כ תלוי בשמיעתו דעל שמיעתו של המיפר קפיד רחמנא, וזה דוקא אם הוא נחשב כבעל דבר, אבל אם רק הפעולה נעשה כאילו פעל הבעל א"כ הוי כהיפר הבעל בשמיעת השליח וזה לא נכון דהוי כאילו מיפר הבעל בשמיעת אחר:

וי"ש מקום בראש לתלות בזה גם פלוגתת הרמב"ן עם רבינו בפ"ג מהלכות אישות אם השטר נכתב בקדושין מדעת השליח לקבלת הקדושין עיין מש"כ שם ותבין כי מה שבארתי דרחמנא קפיד שיהא מדעת המקנה זה לא שייך רק אם השליח נעשה כהמשלח וכי גמרינן תמן שיהא מדעת המקנה כגט שהוא מדעת המקנה, א"כ גם בגט אם המשלח נשחטה הלא מה"ט כשר השליח לגרש ולכתוב ספר כריתות כדברי רבינו כאן שאין הגט בטל רק פסול, כן התם אע"ג דמילי לא ממסרן לשליח בכ"ז כיון שהוא המקנה סגי בידיעתו בכתיבת השטר של המקדש ודו"ק. ויש לחלק בזה בסברות ואין רלוני להאריך וסמכתי על המעיין המצין מדעתו:

ואם נאמר בזה כפירוש הפר"ח בשיטת רבינו דכיון שהיה שפוי בעת לווי אעפ"י שנשחטה אחר כך תו מהני דעת השליח כאילו היה דעת בהמשלת, א"ש

בדין הפרת הארום לְכִי שִׁמְעָנָא

לה. ולקמן כתב הר"ן בשם התוס' דצריך שיאמר להדיא מופר ליכי לְכִי שִׁמְעָנָא. ולכאורה הניחא אי הפרה חלה בשעת שמיעה היינו דצריך לומר לְכִי שִׁמְעָנָא ואיל"ה לא הויה הפרה דכיון דעשה ההפרה מעכשיו אינה יכולה לחול, אבל אי נימא דחלה למפרע למה צריך שיאמר לְכִי שִׁמְעָנָא והא השמיעה לא הויה אלא כעין תנאי ואי שמע אח"כ מעתה חלה הפרתו, ומה לי אי מזכיר לְכִי שִׁמְעָנָא או לא. עוד קשה טובא בהא דמקשה בגמ' ולמ"ל מן השתא לְכִי שִׁמְעָנָא ליפר לה, ואי הפרה חלה למפרע מאי מקשה לְכִי שִׁמְעָנָא ליפר לה, והא אפשר דרוצה שהפרתו תחול למפרע דשמע תעבור על נדרה לפני שיפר אח"כ בשעת שמיעה.

ונראה דמזה מוכרח דאפי' אי חלה למפרע היינו דחל למפרע שהנדר כבר מופר עכשיו לזמן שמיעה ואילך, אבל לפני שמיעה מיהא אכתי באיסור קאי לעולם, והיינו דחלות הנדר הא הויה ומעתה כבר מופר לענין אותו הזמן דמשעת שמיעה ונשאר הנדר רק עד זמן שמיעה. ויסוד זה דאפשר להפר עכשיו זמן הנדר דלאח"כ איתא בתש"ר ע"א סי' מ"ח עיי"ש, ועפ"י נוחא שפיר דצריך לומר לְכִי שִׁמְעָנָא ואי מיפר סתם היינו דיתבטל כל הנדר גם לזמן דעכשיו ועל כן בטלה הפרתו ואינו מופר גם לענין הזמן דאח"כ. וניחא גם מאי דמקשה לְכִי שִׁמְעָנָא ליפר לה. דכיון דלזמן עד שמיעה הנדר קיים, מאי אהני בזה שהפרתו לזמן דאחר שמיעה חלה עכשיו.

והנה יש לחקור בהא דצריך שמיעה, אם הוא משום דכח הפרתו מתחדש ע"י שמיעה וע"י שמיעה הוא דוכי בנדרה להפר, או דנימא דאין השמיעה מחדשת זכות הפרה, והא דצריך שמיעה, היינו דרק נדר ששמע יכול להפר. ונראה דאין השמיעה מחדשת כח הפרה, דאיל"ה גם לְכִי שִׁמְעָנָא לא הויה יכול להפר דהויה דבר שלא בא לעולם, ועל כן י"ל שפיר דגם לפי דעת הר"ן דחל למפרע, היינו דרק חלות הנדר לזמן דלאחר שמיעה יכול להפר כבר עכשיו. ועפ"י הדברים מבוארים, ודו"ק.

קעד) בהפרת ארום לְכִי שִׁמְעָנָא כתב הר"ן דאפי' שמע אחר נישואין מצטרפת בהדי הפרת אב, דנהי דכי חיילא הפרה אסתלק לי' אב, אפי"ה כיון דההפרה היתה לפני נישואין שפיר דמי. וצ"ע דלכאורה הכל תלוי בחלות ההפרה ולא במעשה ההפרה. והנה יש להסתפק בהא דמת בטלה הפרתו, ומשום דבעינן שיצטרפו שתי ההפרות, [יעו' בחקירה זו גם בסי' י"ח אות א'], אם הוא משום דאע"ג דהראשון מקליש קליש, מ"מ לעשות גמר ההיתר צריך הפרת שניהם ושניהם פועלים בחלות ההיתר, ועל כן צריך שתהא הפרתו קיימת לפעול הגמר בשעת הפרת השני, (ומה שלישי' הר"ן במת בטלה גם קלישותי, נתבאר במקו"א) או דנימא דבאמת הראשון מקליש קליש והשני גומר ההיתר לבדו אלא דהיה הלכה דצריך שיפרו שניהם בב"א, וכשהי' אח"כ צירוף היינו דהפרת הראשון עוד נמשכת בשעת הפרת השני, ונמצא דהיתה הפרה כאחת, אז פעל כבר קדם הראשון להקליש אבל אם לא הויה אח"כ צירוף בטלה קלישותי וזוהי הלכה דצריך ששתי ההפרות יהי' בב"א, אבל אם היו בב"א אז הועיל הראשון להקליש והשני לבד לגמור ההיתר, ועי' ברמב"ן דס"ח שכתב להדיא דראשון מקליש לי' ממלקות ושני מקליש לי' מאיסורא והרי דאין הפרת הראשון עושה חלות גמר ההיתר, כי אם דהשני לבד גומר ההיתר.

ועפ"י ז' יש לישב דברי הר"ן, דס"ל דבאמת לא צריך שהפרת הראשון תפעל בחלות גמר ההיתר, אלא הא דצריך שתהא כח הפרתו קיים, היינו כי היכי דתהויה הפרה כאחת, ולדין זה סגי במעשה ההפרה, וכיון דמעשה ההפרה היה כאחת תו השני לבד עושה גמר ההיתר. ועי' שטמ"ק ריש פירקין דיליף מקרא, הא דצריך שיפרו שניהם כאחת. אולם אי נימא דשניהם פועלים חלות גמר ההיתר ומשו"ה הוא דצריך שיפרו שניהם כאחת, א"כ מה לי דמעשה ההפרה הויה כאחת, והא מ"מ בשעת חלות הא איסתלק לי' אב ותו הפרתו אינה פועלת בחלות גמר ההיתר שהוא אחר נישואין.

קעה) בר"ן נסתפק אי הפרה חלה לְכִי שִׁמְעָנָא משעת שמיעה או דחיילא למפרע משעה שהפר

בדין שליחות להפרה

שליחות לשמיעה, ממילא הויה כאילו שמע הוא ולכי שמענא הא יכול להפר, ושפיר מצי משוי שלוח לְכִי שִׁמְעָנָא שליח דהויה כאילו שמע הוא, ולזה מוכרח הא דכתב

קעו) ת"ש האומר לאפוטרופוס כל נדרים וכו' עי' ר"ן ורא"ש. והנה לכאורה צריך לשני התירוצים וכן משמע ברא"ש שהוא תי' אחד, והיינו דאילו היה מועיל

ולהכי לא מצי משוי שליח להפרה, ובתי' השני סוכר דגם אם נעשה שליח להפרה, מ"מ לשמיעה אינו נעשה שליח, וגם לא ס"ל דכיון דנעשה שליח להפרה והוא המיפר ממילא סגי בשמיעה דידי, ודו"ק.

והנה הא דלא ניח"ל בתי' ב' כתי' א' נראה משום די"ל דכה"ג ליכא חסרון דלא מצי עביד, דהא כיון דמצי מיפר לכי שמענא, ואין בזה משום דבר שלבל"ע הרי דחשיב שיש לו כח הפרה כבר לפני שמיעה, ומצי מיפר לכי שמענא משום דאין השמיעה מחדשת כח ההפרה, ורק דצריך שיהי' שמיעה על הנדר, ורק נדר שיש עליו שמיעה מצי להפר, ועל כן י"ל דהה"נ דלענין הדין דלא מצי עביד שליח לא מצי משוי, הוא ג"כ כשעכשיו חסר לו כח המעשה וצריך להתחדש אח"כ בזה הוא דחשיב לא מצי עביד, וכמו בעושה שליח להפר נדרים שתדור אח"כ לרבנן דלא מצי להפר גם שליח לא מצי משוי, וכן בעושה שליח לקידושין והיא עכשיו ערוה, דאילו יקדש עכשיו לכשתמות אחותה הוי דבר שלבל"ע, ועל כן חשיב לא מצי עביד, אבל בהפרה לפני שמיעה דמצי להפר עכשיו לכשישמע ונמצא דיש לו כח הפרה כבר עכשיו, בזה חשיב מצי עביד, ומשוי שליח אם רק לאחר שנעשה שליח להפרה יתקיים דין שמיעה ע"י השליח. ואף דהמשלח אינו מיפר אלא לכי שמע המשלח מצי עביד שליח להפרה ולכי שמע שליח מיפר ודו"ק. ותי' א' ס"ל דמ"מ כיון דלא מצי מיפר משלח אלא לכי שמע משלח, גם שליח לא מצי משוי אלא להפר לכי שמע משלח.

הרא"ש דעל מידי דממילא לא שייך שליחות, אולם אפי"ה היה קשה להר"ן והרא"ש, דמ"מ כיון דנעשה שליח להפרה והוא במקום הבעל להפרה ויש לו כח הפרה להפר במקום הבעל, א"כ ממילא מהני שמיעה דידי, כיון דהוא המיפר, וע"ז קמשני רכל מידי דלא מצי עביד לא מצי משוי שליח, דכיון דהוא א"י להפר אלא לכי שמע הה"נ דא"י לעשות שליח להפרה אלא לכי שמע הבעל. והיינו שיפר לכי שמע הבעל.

אולם עי' ברשב"א שהביא תי' הר"י ותי' הרא"ש דמידי דממילא לא שייך שליחות, כשני תירוצים. וקשה דלפי"ז משמע שתי' הר"י לא צריך לטעמא דלמידי דממילא לא שייך שליחות, ואפילו שייך שליחות במידי דממילא מ"מ לא מצי משוי שליח לפני שמיעה כיון דמשלח לא מצי עביד, וזה אינו מובן דהא אי שייך שליחות על שמיעה א"כ הא חשיב כאילו שמע המשלח, ובכה"ג גם משלח מצי עביד דמצי מיפר לכי שמע. ונראה בכונת הרשב"א דאפילו נימא דמהני שליחות במידי דממילא, מ"מ אינו אלא דבהדי דעבדי ליה שליח להפרה ונעשה במקומו להפרה יכול גם למשוי שליח לשמיעה, דשמיעה היא הפרט הנדרש להפרה, אבל לשמיעה לחוד שיהי' במקומו רק לשמיעה, ודאי לא מהני, וגם מדין שליחות דמעשה שיתחסר על המשלח ג"כ לא מהני במידי דממילא, וע"ז הוא דמשני דמ"מ לא מצי עביד ולא מצי משוי שליח, ואף דיכול להפר לכי שמענא, אבל לכי שמע שליח לא מצי מיפר, דלשמיעה לחוד הא לא מהני שליחות,

דף עג ע"א

בדין הפרה לאחר ל'

ולכאורה אפשר לומר, דכל ענין חזרה בלאחר ל' אינו שייך אלא היכא דצריך מעשה קנין, ובזה לאחר ל' שמעשה הקנין פועל אח"כ ממילא כשחזור אתי דיבור ומבטל דיבור היינו שמבטל כח המעשה. ואינו יכול לפעול אח"כ, אבל הפרה דדיבור לבד מיפר, א"כ במיפר לאחר זמן, אין הדיבור פועל אח"כ, אלא דעכשיו כבר הפר ועושה חלות ההפרה לאחר ל', דאין הדיבור בגדר מעשה קנין ועל כן יתכן דלא שייך בזה חזרה. ונימא דשיטת הר"ן היא כשי' הרשב"א במעכשיו לאחר שבא לעולם דלא מצי למיהדר, ודו"ק.

ובזה יתורץ מה שהק' הגרע"א בתש', דאיך מצי מיפר לכי שמענא, והא כלתה דיבורו. ולפי הנ"ל מיושב, דכלתה לא שייך אלא במעשה קנין שפועל אח"כ, ואף דלגבי הקדש לאחר ל' איתא לעיל דכ"ט דטעמא דלא מצי

קעזו) גמ'. סבר דילמא מטרידנא. בר"ן, ולי אפשר דבעל חייש דילמא בעינא למיהדר בהפרה זו וכו'. וצ"ע דלמה לא מצי מיהדר בהפרה לכי שמענא, ומ"ש מבעלמא בעושה חלות לאחר ל' דמצי מיהדר, וכבר עמד בזה הרש"ש, וכתב דהר"ן קאי לפי מה שצדד לעיל דלכי שמע חיילא הפרה למפרע אבל אם ההפרה אינה חלה אלא לכי שמע באמת מצי למיהדר. ואכתי ק' הא בנדרים שתדור ודאי דלא חיילא הפרה עד שתדור, ולמה לא מצי למיהדר לפני שנדרה, ומהר"ן הא משמע דגם לפני שנדרה לא מצי למיהדר. ובע"כ צ"ל דלר"א דמיפר נדרים עד שלא תדור חשיב דכבר חלה עכשיו הפרה ואף דאינו מבואר יפה, מ"מ מוכרח הוא לקמן בדברי הראשונים וכבר יבואר לקמן.

אולם מסתימת דברי הר"ן משמע דקאי גם אי ההפרה חלה לכי שמע. וצ"ב מ"ט לא מצי למיהדר.

הלכות שלוחין סימן קפב

תקמוג

קצות החושן

קצות החושן

אדם, דכה"ג הוא כאמר וכמ"ש בסי' י"ב סק"א ועמ"ש בסי' (רע"ט) [רס"ט] סק"א:

קפב א

בב"ד דבר שלוחו של אדם כמותו. כמזבזבזות. וכל קידושין [מ"ג ע"ב] ז"ל יש מקשים א"כ לכל

דבר מזה יועיל השליח ואמר אדם לחבירו שב צסוכה עבדתי הנח תפילין עבדתי, ולא מלתא היא שהמזבזבז שחייבו המקום לעשות כגופו הא"י יפטור הוא ע"י שלוחו והוא לא יעשה כלום, ודאי בגירושין וקידושין מהני כי הוא המגדש ולא השליח, שכותב בגט אלא פלוני פטרתי פלונית, וכן נמי האשה למי היא מקודשת כי אם לו, וכן בתרומה הוא נתן התרומה

מפירותיו, וכן בפסח הוא אוכל ועל שמו ישחט וזרק הדם, אבל צסוכה ה"י יכול לומר לשלוחו עשה לי סוכה והוא יושב בה, אבל אם ישב בה חבירו לא קיים הוא כלום וכן יציאת וכל המצוות עכ"ל. וקשיא לי דהא בשליחות לדבר עבירה אי לאו דגלי קרא דאין שליח לדבר עבירה הו"ל ליה בדין שליחות ואע"ג דאין המשלח עושה כלום, ולשמאי הזקן ס"ל דעושה שליח להרוג שליח של אדם כמותו כדאיתא רפ"ב דקידושין [מ"ג ע"א] ואין המשלח עושה כלום.

והנראה לענ"ד בזה (כיון) שליח של אדם כמותו לא אמרינן אלא במידי דעשה דאז ה"ל מעשה שלוחו כמותו, אבל במידי דליכא עשיה לא אמרינן שליח של אדם כמותו, וכמ"ש הרא"ש בפירושו לנדרים דף ע"ב [ע"ב] בזה דעושה שליח להפך נדרי אשתו דפרין בגמרא והא לא שמיע ליה, וכתב שם ז"ל ושמיעת האפוטרופוס אינה כשמיעת הבעל ואע"פ שעשאו שליח להפך דבמידי דממילא לא שייך מינוי שליחות עכ"ל. ומש"ה בפסח וקידושין וגירושין ה"ל מעשה שליח כמותו וכאלו הוא בעצמו שחט הפסח, וכן בקידושין וגירושין כאלו הבעל עצמו נתן הקידושין או הגירושין, וכן למ"ד יש שליח לדבר עבירה דהוא במידי דמעשה ושייך מינוי שליחות. אבל בתפילין כשהשליח מניח התפילין הנחה זו שהיא עשיה חשיב כאלו המשלח עשה הנחה זו, אבל אכתי לא הניח התפילין על ראשו אלא על ראש שלוחו דאין גוף השליח כגוף המשלח, כיון דבמידי דממילא לא שייך מינוי שליחות, ומש"ה בציצית ותפילין וסוכה נהי דה"ל עשיית השליח כעשיית המשלח, כיון דגוף שלוחו לא הו"ל כגופו לא עשה המעשה כגופו אלא כגוף שלוחו, אבל בפסח וקידושין וגירושין שחטת הפסח ומעשה קידושין וגירושין דה"ל כאלו עשה הוא הכי הוא נגמר המעשה, ודו"ק ותשכח דהכי הוא צריח דהך מלתא:

ב) חוץ מלדבר עבירה. בשו"ת נודע ביהודה בחלק אהע"ז [קמא ס"י ע"ה] העלה בגט שניתן ע"י שליח בעל כרחו דאינו גט כלל, כיון דהיכא דאין שליח לדבר עבירה המעשה בטל וכמ"ש תוס' פ"ק דמזיעא [י' ע"ב ד"ה דאמר], וכיון דליכא חרס רבינו גרשם הו"ל ליה שלד"ע. ולענ"ד נראה דהיכא דעושה שליח סתם לגרש ושיהיה ידו כידו ועשייתו כעשייתו, והשליח נתן לה הגט בע"כ, דכה"ג שפיר

הו"י גט, כיון דיד השליח כיד המשלח בעיקר הגט ומה שנתן לה בעל כרחו ועבר בחרס ר"ג ה"ל כאלו עשה עבירה מדעתו, דכל כה"ג עיקר השליחות לא בטל. וכמ"ש כיוצא בזה במשנה למלך פ"ג מגניבה [ה"ו] גבי טביחה דיש שלד"ע, ואם עשאו שליח לשחוט בשבת דגבי שבת אשלד"ע בטל השליחות לגמרי, ואם עשאו שליח כסתם לטביחה והלך השליח וטבחו בשבת דבזה כיון דלא עשאו שליח לזה גוף השליחות לא בטל וע"ש, וא"כ נראה דה"ה אם עשאו שליח כסתם לגרש ושליח מדעתיה דנפשיה נתן לה הגט בע"כ, דבזה עיקר השליחות לא בטל כיון דכבר נעשה שלוחו לגירושין, וחרס ר"ג גבי גירושין אינו אלא כמו איסור אחר.

הלכות שלוחין

סימן קפב

ביצד נעשה שליח או טעה וקנה ביוקר ואם עבר על דעת מושלחו

ובו י"ב עיפ"ב

הגה: א) בכל דבר שלוחו של אדם כמותו (ב) חוץ מלדבר עבירה

והגם שמדברי השו"ת הנזכר שסתם דבריו בזה אינו מחלק בכו"ל, אמנם לענ"ד נראה כמ"ש, דדוקא היכא דעשאו שליח לכך לגרש בע"כ אבל כסתם לא מיבטל השליחות.

וביחא לי בזה מאי דקשיא לן לפי דברי השו"ת הנזכר בזה דק"ל שליח עושה שליח אפי' עד מאה [אב"ה ע"קמ"א ס"ג], והכין הלכה מרווחתא בישראל, ואלו גבי קידושין כתב בזה"ל סי' ל"ו [ס"ה] דאין שליח עושה שליח ומשום דמילי לא מימסרי לשליח, והוא מדברי המרדכי פ"ב דקידושין [ס"י מק"ה] ז"ל פסק הקדוש מרדוך דהעושה שליח לקדש וכו' אפילו איתגס בדרך אינו יכול לעשות שליח אחר, משום דמילי נינהו ומילי לא ממסרי לשליח, ואע"ג דגבי גט קי"ל שליח עושה שליח ולא הו"ל מילי משום מסירת הגט וה"י איכא מסירת הטבעת, לא דמי, דגבי גט אשה מתגרשת בע"כ ומיד כשהגיע הגט ליד השליח הכי היא כאלו מגורשת, הלכך לא הו"ל מילי שהרי השליח יכול לגרש בע"כ דיד השליח כיד הבעל, אבל שליח של קידושין אם לא תאבד האשה אינה מתקדשת הלכך ה"ל מילי עכ"ל, וכיון דהאידינא בחר חרס ר"ג גם בגירושין אם לא תאבד האשה אינה מגורשת כיון דאשלד"ע, א"כ מאי שנא גירושין מקידושין, ולפי מ"ש דכל שנותן ליד השליח כסתם ועושה אותו שליח כסתם לגרש ה"ל ידו כיד הבעל ואם עובר ונותן בע"כ שפיר מתגרשת יחא, ודו"ק.

והנה ראיתי שם בשו"ת הנזכר [ס"י ע"ו] תשובת הרב הגאון מוהר"ר יצחק הלוי ז"ל, וז"ל ותימה מאד על התוס' [שם] שכתבו בחד מירוצא דהיכא דאשלד"ע הקידושין בטל, קשה הכי ממני מפורשת [גיטין י"א ע"ב] האומר תן שחרור זה לעבדי לא יחזור, וקיי"ל כרב יהודה [שם ל"ח ע"א] דמשחרר עבדו עובר בעשה, וא"כ היכי משחרר הא אין שלד"ע. וכתב עלה הרב הגאון בעל המחבר שו"ת הנזכר [ס"י ע"ו] ז"ל ומה שהביא מתן שחרור זה לעבדי, דבר זה מביא לידי גיחוך, וכי שליח המשחרר הוא זה והלא אינו אלא שליח של העבד להיות זוכה לו שלא בפניו וזכיה מטעם שליחות וכו' ע"ש. ובזה כתב נמי לדחות דברי תשובת הרב הנזכר מהאי דחמש נשים המתקדשות בכלכלה של פירות שביעית וקבלה אחת בעד כולן [קידושין ג' ע"ב], והתם נמי כיון דאסור לקדש בפירות שביעית ה"ל שליח לדבר עבירה,

נתיבות המשפט

משפט האורים - ביאורים

משפט האורים - חידושים

הטעם במבואר בסי' של"ג [ס"ח] הוא (לאמנע) [למשכיר]. אמנם נראה דכיון שכתב הש"ך שם בס"ק ד' דדוקא כשהיה קנין או משיכה א"י לחזור בו לגמרי, אבל בלא קנין יכול לחזור בו רק שידו על התחמונה והתם נמי כיון דאסור לקדש בפירות שביעית ה"ל שליח לדבר עבירה:

ואפ"ה כשלא אמר הוא למשכיר [דהיינו לשוכר], דמסתמא לא חזר בו הפועל. סמ"ע [סק"ו].

ע"ש, וכיון שיכול לחזור בו הכי הוא לעצמו כשחזר בו. ובפועל אפי'

הלכות נזיקין סימן שפב

קצות החושן

קצות החושן

שפב א) והוא י' זהובים. צפ' כיסוי הדם דף פ"ו [ע"א] וס' אמרו דברכת המזון ארבעים זהובים, וכתבו התוס' [ד"ה אן] ז"ל וא"ת דה"ל למימר תמימים זהובים דהא איכא ברכת פרי הגפן, וי"ל דסבר כמ"ד דא"ל לברך אכסא דברכתא אלא אכסא

וכדאיתא ביבמות דף מ"ג [ע"ב] אס רצה הגדול לייבס את כולם הרשות בידו, אלמא דאי בעי שאחד ייבס את קצתם רשאי, וכן מוכח שם [ל"ט ע"א] דתנן לא רצה מהלכין אכל האמין, וע"ש שהאריך להביא ראיות בזה דיכול לעשות שליח במצוה מקבצת ליה מוחה ע"ש.

קמא עכ"ל, ובש"ך [סק"ג] כתב לתרץ כיון דהא דחייב עשרה זהובים אינו אלא במצוה דאורייתא ולא במצוה דרבנן, וכמ"ש מוהרש"ל צפ' החובל סי' ס' דנראה דבמצוה דרבנן פטור, והטוב והמטיב ביבנה תיקנו ואינו אלא דרבנן וא"כ עם ברכת פרי הגפן ליכא אלא ד' וכו' ע"ש. וקשיא לי דא"כ אמאי משלם עבור פרי הגפן דהוא נמי אינו אלא מדרבנן, דכל הברכות אינו אלא דרבנן לצד ברכת המזון שהוא מן התורה או ברכת התורה לדעת קצת פוסקים מן התורה, אבל שאר ברכות ליכא למ"ד מן התורה. ולכן נראה דאפי' לדברי מוהרש"ל נמי היינו דוקא במצוה דרבנן הוא דאינו משלם אבל בעד

מצוה ואם טען ואמר אתה אמרת לי להרגו ולקצצו הואיל והוא עומד לכך הרי זה פטור. אבל שאר מניין אינו נאמן לומר שהוא נתן לו רשות (טור ס"ג) אפילו יש לו מיגו לומר לא הזקתי כגון דליכא עדים שהזיקו דהוי כמיגו במקום חזקה דלא הוי מיגו (מרדכי וי"ו פרק החובל) אבל נאמן לומר (לא הזקתי) [נ"א אתה אמרת לי וכו'] במיגו דלא היה שלך מה שהזקתי אלא שלי היה (מרדכי סס). וכן מי ששחט חיה ועוף ובא אחר וכיסה הדם שלא מדעת השוחט חייב ליתן כמו שיראו הדיינים ויש מי שהורה שהוא נותן קנס קצוב א) והוא י' זהובים. וכן הורו שכל המונע הבעלים מלעשות מצות עשה שהם ראויים לעשותה וקדם אחר ועשאה משלם לבעלים י' זהובים. ב) היה לו בן למול ובא אחר ומלו מייד ליתן לו י' זהובים אבל נתנו לאחר למול ובא אחר ומלו פטור (רכנו ירוחם נל"א ח"ד). ובזמן הזה אין מגבין אותו אבל אם תפס לא מפקינן מיניה.

וע"כ דמדברי הרא"ש שפיר מוכח דלא מהני שליחות במצות מילה שעל האב, דאי נימא דשליח של אדם כמותו בזה א"כ כי היכי דאס האב עצמו רצה למוהלו ובא אחר וקדמו דחייב לשלם עשרה זהובים, ה"נ אס נתנו לשלומו כיון דשלומו כמותו ומצותו עליו נתקיים ע"י שלומו כמותו והשתא שבה אחר וקדמו ואינו שלומו הרי ציטל מצותו והיה צדיק לשלם לו עשרה זהובים, אע"כ דלא מהני שליחות במצות האב למולו, ומשום הכי כל שנותנו לאחר וקדם אחר פטור דאינו מפסיד לאב כיון דלאו שלומו הוא בזה ואת האחר נמי לא מפסיד כיון דעדיין לא זכה בזה. ובדברי הרמ"א קשיא לן דכתב

ברכה משלם אפי' בברכה דרבנן וכדמוכח להדיא מברכת הכיסוי דנמי אינו אלא דרבנן, אלא דעיקר סברת מוהרש"ל לא נדע לחלק בין דאורייתא לרבנן כיון דאשכחן דמשלם בעד ברכה דרבנן והוא ברכת הכיסוי וכמ"ש:

דברי הרא"ש דאס נתנו לאחד למוהלו ובא אחר וקדמו פטור, וכיון דס"ל להרמ"א בזה שלומו כמותו א"כ מה לי שהאב בעצמו רצה למוהלו או נתנו לשלומו דעדיין מצותו הוא דנתקיים ע"י שלומו כמותו, ובזה אחר וקדמו דאינו שלומו ולא הוי כמותו הפסיד מצות האב. ואפשר לומר כיון דכבר גילה האב לעשות הדבר ע"י שליח א"כ בקדמו אחר נמי ה"ל שליח דאב. והא דאמרין צפ"ק דחולין י"ב ע"א האומר לשלומו לא ותרוס לי ושמע אינא אחרניא ואול ותרוס אין תרומתו תרומה דה"ל תרוס שלא מדעת, יש לומר התם שאני וכמ"ש בתרומת הדשן סי' קפ"ח משום דדעת בעה"כ דשלומו דוקא יתרוס משום ידוע ומכיר באיזו מדה רגיל בעה"כ לתרוס בעין יפה או בעין רעה או בינוני, וכן אס דרכו לומר כלך אכל יפות ע"ש, וא"כ הא שפיר מתקיים שליחות ע"י האחר שקדמו, אבל אס האב בעצמו רוצה למוהלו ומשום דמצוה זו יותר מצבולתו וקפיד לעשות בעצמו אין האחר שקדמו נעשה שלומו כלל. ועי' במשנה למלך פ"ד מבכורות [ה"א] [שכתב] בזה דאס גילה לאחד לעשות איזו פעולה ובא אחר ועשה דהוי שלומו ע"ש.

ב) היה לו בן יבמו. ז"ל הרא"ש פ' כיסוי הדם [סי' ח'] ובלא הך טעמי דר"ת נ"ל למפטר המוהל, דאע"פ שאמר האב למוהל אחר למוול את בנו לא זכה באותו מצוה לחייב אחר אס קדם ועשאה, ולא דמי לכיסוי דאמרה תורה ושפך וכיסה מי ששפך יכסה, וכן האב שחייב למוול את בנו ורצה למולו וקדם אחר חייב, אבל אס אין האב רוצה למולו כל ישראל חייבים למולו ובדיבור שאמר האב למוהל לא זכה במצוה לחייב לאחר אס קדמו עכ"ל. וכתב הש"ך [סק"ד] וז"ל ומדברי הרא"ש מוכח דמי שהוא מוהל אינו רשאי ליתן את בנו לאחר למולו וחייב הוא בעצמו למולו דומיא דכיסוי דמי ששפך יכסה, וכן משמע מדברי רמב"ם כו', וכתבתי זה לפי שראיתי כמה אנשים מכבדים לאחר למוול את בנו אף שהם בעצמם יכולין למוול ולדעתי הם מצטלים מצות עשה ומצוה גדולה של מילה ויש לצ"ד לצטל הדבר הזה עכ"ל. וכתבואת שור סי' כ"ח כתב על דברי הש"ך ז"ל לא ידענא מאי ראייה מיייתי מדברי הרא"ש וכי לא ידענא דהמצוה הוא על האב וכן בכיסוי מי ששחט יכסה, אך דאפ"ה יכול לעשות שליח דשלומו של אדם כמותו, וכן הד"מ ביו"ד הל' מילה [סי' רס"ד אות א'] הביא בשם א"ז [הל' מילה סי' ק"ו אות ה'] דאס האב מוהל אסור לכבדו לאחר, וכתב הד"מ ותמהני הא קי"ל בכל מקום שלומו של אדם כמותו עכ"ל, ולא ירדתי לסוף דעתו מאי מיייתי מדברי הרא"ש וכו', ואל תשיבני ממ"ש בימות דף מ' [ע"א] גבי מצות תאכל במקום קדוש דקמ"ל דלא תימא רצה כהן העובד אוכלה רצה כהן אחר אוכלה, דשאני התם דכבר כתיב ואכלו אותם וגו', ומהתם משמע דכהן מחויב לאכול ומסתמא המצוה מוטלת על הכהן העובד שהרי עבודתה דהיינו אכילה שלו כמ"ש צ"ק דף ק"ט [ע"ב] ולהכי תני ביה קרא לעכב וכו'. וע"ש שכתב עוד ראייה מהא דאמרין מצוה בגדול לייבס ואפ"ה אי בעי שאחד ייבס את קצתם הרשות בידו,

א"א דלענ"ד נראה דאפי' היכא דליכא קפידא נמי לא הוי שלומו אס לא עשאו בפירוש, מהא דאמרין פ' התקבל דף ס"ו [ע"ב] באומר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר כתוב [ד' תאלא, ואמרו שם בגמ' משום דמילי לא מימסרי לשליח, והתם ודאי ליכא קפידא כלל וכמ"ש תוס' שם [ד"ה והאמר], דאי משום בזיון דבעל א"כ אפי' נימא מילי מימסרי לשליח נמי לא מצי משוי שליח שלא מדעת בעל כיון דקפיד, וכיון דליכא קפידא נהי דמילי לא מימסרי לשליח ולא הוי שליח דעדים, ליהוי שליח דבעל מעצמו כיון דכבר גילה לאדם לכתוב לו הגט. ואין לומר דגט שאני דבעינן שישמע קולו דבעל, דאי נימא דאס גילה לאיזו אדם לעשות לו פעולה רשאי גם האחר לעשות שליחותו ה"ל כשמיעת קולו. והא דכתב בש"ע אה"ע סי' (ל"ד) [ל"ה ס"ד] דאפי' לא מיניהו שליח בהדיא אלא שגילה דעתו שחפץ באשה פלונית ואמר לו לשדכה והלך השדכן וקידשה בלי מינוי שליחות דמקודשת, והוא מדברי הרא"ש (פ"ק)

הלכות נזיקין סימן שפג

תקסא

קצות החושן

קצות החושן

שליחות, והא אפי' בחליצה אמרו צינמות דף (ק"ט) [ק"י ע"א] דליח ביה משום שליחות ומכ"ש צינום, ובפ' (האומר) [המדיר ע"ד ע"א] פריך והא ביאה דליחיה בשליחות ואפ"ה מהני ביה תנאי וע"ש, אלא דהתם לאו מתורת שליחות הוא אלא כיון דהגדול אינו רוצה מחזירין על שאר האחין, ואפי' אם הגדול אינו רוצה שייצמו אחד מאחיו ומשום דינום הוא בכל האחין ומנוה בגדול ואם לא רצה הרי הוא מנאמו בשאר אחין.

ובפ' הכלנו צדין הלכות ברכת הריח ושם כתב בשם י"א שכל מנוה שאי אפשר לעשותו ע"י שליח והיא להבא כגון מנוה ליציא ומקאת הברכות בלמוד, וכל מנוה שאפשר לעשות ע"י שליח כשטיפה וציעור מצדך בעל כו', וכיסוי הדם שאי אפשר לעשותו ע"י שליח ומצדך בעל כו' וע"ש, ונראה מזה דסובר גם כן דכיסוי הדם לא מהני שליחות וא"כ ה"ה במילה, וכיון דבא"י ובכלכו וגם לפי מ"ש בתוס' רי"ד הנוכר נראה דכיסוי ובמילה לא מהני שליחות, ולפי מ"ש גם מדברי הרא"ש מוכח הכי, א"כ מי שיכול להיות מוהל בעצמו ראו לו לעשותו בעצמו מלבד מצינה דאינו אלא לרפואה בזה יכול לכדו לאחר.

והנה ראיתי במקאת מקומות שמכדוין לקטן במנוה זו, ובה נלענ"ד דכי איתיה לאב למוהלו דמנוהו עליו, דהא דמכדו לאחר אינו אלא משום שליחות וכמ"ש בד"מ דשליח של אדם כמותו, וכיון דקטן אינו בתורת שליחות א"כ אינו נעשה מנוה האב כלל, ואפי' היכא דאין האב יכול למוהלו יתקיים מנוהו עכ"פ ע"י שליחות כמ"ש בד"מ, וא"כ אינו רשאי לכבד אלא לגדול דאיתיה בשליחות. והא דכתב בש"ע י"ד [סי' רס"ד ס"א] הכל כשרין למול אפי' עבד ואשה וקטן, נראה דהיינו דאיתנהו במנוה מילה שלא יטרך לחזור ולהטויף דם בריח, דאם מל מי שאינו במנוה זו חייב לחזור ולהטויף ממנו דם בריח וכמ"ש הב"י ב"ד שם, או היכא דליתיה לאב, אבל כי איתיה לאב דמנוה זו עליו רמיא כדכתב וימל אברהם כו' ופריך לעשות שליח במקומו וקטן אינו בשליחות. ואפי' הגיע הקטן לכלל שנים לא מהני עד שידוע שהביא שערות ומשום דבמדי דאורייתא צריך בדיקה כגון בכתיבת ספר תורה ותפילין מוחות וגיטין, ולכן ראו לזוהר עכ"פ היכא דאיתיה לאב אע"ג שאינו יכול למול בעצמו שלא לכבד אלא לאיש הידוע בגדלות דאז מתקיים מנוהו לפי מ"ש הרמ"א בד"מ ע"י שלוחו כמותו:

שפג א חבושה חביו"ת. והיינו דמפרש הרמב"ם להא דפריך בפ"ק דב"ק [י' ע"א] והא איכא מרבה בחבילות וכמ"ש הרמב"ם פ"ו מחובל [הי"ד] וע"ש. ואיכא למידק בזה דכתב הרמב"ם ואם אין ידוע משלמין בזה, ואמאי הא כל חד וחד מני אמר אני לא הזקתי אלא האחרון וכן האחרון שמה הזקק בראשון והיכי מוציאין ממונא בספיקא. ונראה דהרמב"ם יש לו ראייה לזה ממה דאמרו בפ' האומנין דף פ' [ע"א] היכי דלא שני בה מאן משלם אמר רב פפא דנקט פרשא וכו', ואי דוכתי דמוזקי גומדרי תרווייהו משלמין, ופי' רש"י [ד"ה תרווייהו] שהיה להם לזוהר מאד ובדבר מועט שעיוות חף המנהיג הוא נשבר והוי דבר המוטל בספק וע"ש, ומשמע

[פ"צ] דקידושין [סי' ו'], ומשמע מזה דאפילו אדם אחר וכמ"ש בתה"ד [סי' רל"ז] בשם א"י בשם רבינו שמחה דאפילו אינש דעלמא נמי ע"ש, נראה דהתם מטעם זכיה הוא, דכיון דגילה דעתו שחפץ באשה פלונית ה"ל זכיה וזכין לאדם שלא בפניו, וכבר כתבנו בס' רמ"ג ס"ק ט"ו [נח' דזכיה לא שייך אלא במה שזוכין לו מעלמא בדבר חדש אבל דבר שהוא של הנעלים לא שייך ביה זכיה אלא שליחות וע"ש היטב ההפך שבין שליחות לזכיה, ומש"ה באשה ה"ל זכיה שזוכין לו כיון שגילה דעתו שחפץ בה, אבל במידי דשליחות היכא דלא שייך זכיה לא נעשה שליח אלא זה שמינה אותו לשליח. ומש"ה גבי גט דלא שייך זכיה אלא שליחות וכיון דמילי לא מימסרי לשליח לא נעשה שלוחו ושליח הבעל נמי לא הוי ממילא, וכן הכא במנוה האב למוהלו לא שייך זכיה אלא שליחות, ועוד דמוזין דקפדי אינשי טובא בזה לכבד לאוהבו ולקרובו ולאומן וא"כ אחר שקדמו לא הוי שלוחו כלל, ועמ"ש בחידושי ל"ה"ע סי' [ל"ד] [ל"ה סק"ח].

וא"כ נראה מדברי הרא"ש שכתב דאם צוה לאחר למולו דאין האחר שקדמו מייחב לשלם דס"ל דשליח לא הוי כמותו, דאי נימא דשלוחו כמותו א"כ לשלם לאב וכמ"ש. ומה שהקשה בד"מ דהא בכל דוכתי קי"ל שלוחו כמותו, נראה לפי מ"ש בתוס' רי"ד בפ' האיש מקדש [מ"ב ע"ב] ו"ל יש מקשים א"כ לכל דבר מנוה יועיל השליח דיאמר אדם לחבירו שבסוכה עבדתי הנח תפילין עבורי, ולא מלתא היא שהמנוה שחייבו המקום לעשות בגופו היאך יפטר הוא ע"י שלוחו והוא לא יעשה כלום, בודאי בקידושין ובגירושין מהני כי הוא המגרש ולא השליח שכותב בגט אלא פלוני פטריית פלונית, וכן נמי האשה למי היא מקודשת כי אם לו והיא אשתו, וכן בפסקא הוא אוכלו ועל שמו ישחט וזרק הדם, אבל בסוכה ה"נ יכול לומר לשלוחו עשה לי סוכה והוא יושב בה אבל אם ישב בה חבירו לא קיים הוא כלום וכן לולב וכן ליציא וכל המנוה עכ"ל. ובזה נדחו כל הראיות שהביא בתב"ש, ומשום דגבי קבע לי מוחה ה"ל כעושה שליח לעשות לו סוכה והוא יושב בסוכה, וה"נ במנוה הוא הדך בנית שיש בו מנוה, אבל במנוה כיסוי שהתורה הטילה עליו מי ששפך יכסה אם מכסהו שלוחו לא קיים הוא כלום, והיינו נמי טעמא דמילה דומה לתפילין וסוכה וליציא דאינו בשליחות וכמ"ש בתוס' רי"ד.

וה"ש בתב"ש ואל תשיבני ממה שאמרו צינמות גבי מנוה תאכל במקום קדוש כו' דהתם תני קרא לעכב ע"ש, אינו צריך לזה דודאי במידי דאכילה דבעינן שיאכל כדרך הנאתן ואם שלוחו אוכל אין לו הנאה, וכדאיתא פ' האיש מקדש [מ"ג ע"א] אפי' למ"ד יש שליח לדבר עבירה מודה באומר [לשלוחו] לא ובעול את הערוה דלא מצינו זה נהנה חוה מתחייב ע"ש, וה"ה באכילת חלב דאין המשלה חייב, וה"ה באכילת מנה לא שייך שליחות. ומ"ש ראייה מהא דאמרינן מנוה בגדול לייבם ואפ"ה אי צעי שאחד ייבם את קנתם הרשות בידו, ותמנהי אף עלה על דעתו הנפלאה דהא שאחד ייבם הוא מטעם

סימן שפג

דין אדם המזויק לבהמת חבירו

ובו ה' סעיפים

א הניח גחלת על לב שור חבירו כשהוא כפות ונשרף או שדחפו לים חייב. ואם הניח גחלת על לב חבירו ונשרף יתבאר בסימן ת"ח.

ב שור שעלה על גב שור להורגו ברשות הניזק שהוא בעל התחתון בין שהיה תם בין שהיה מועד ובא בעל התחתון ושמט את שורו להצילו ונפל עליון ומת הרי זה פטור. דחפו לעליון ומת אם היה יכול לשומטו ולא שמטו הרי זה חייב ואם לא היה יכול לשומטו הרי זה פטור. הגה: וכן ראובן שלקח כלי של שמעון וסמך בו חצימו של י"ן שלא יפול וצא שמעון ונטל כלי שלו ונשבר חצימו של י"ן שמעון חייב דהוה ליה לסמוך בדבר אחר (תשו' הרא"ש כלל ק"א סי' ג').

ג ב' שהמיתו את הבהמה כאחד או שברו את הכלי כאחד משלמים ביניהם.

ד ה' שהניחו א' ה' חבילות על הבהמה ולא מתה

משום ועשית הישר והטוב א"כ אין זה זכות דנאמר שכל לידו שמני להקנות זה למקבל מתנה והוי כטובה"נ לצד למ"ד דלית בה ממון, אע"ג דמני למיתבע מיניה פירות שאכל אחר שהביא מעות לסלקו, בכ"ז כיון דאינו רק משום הישר והטוב, אין זה דבר שהגיע לידו שיהא מני להקנות ודו"ק:

ושוב מצאתי ח"ל, שכפי פירושי החדש בדברי רבינו בזה, דאם מכר המזכר שדה שלו ללוקח, חו לא מני לסלקו מן השדה שלקח מקודם ולא אמרינן דכיון דנעשה כאילו בשליחותו קנאו הרי היא שלו מכבר, מצאתי כזאת להרשב"א ח"ג סימן קנ"א הובא ביה יוסף בסוף הסימן מחודש כ"ט, באחד שמשלם מס לשמעון ושמעון מכר זה האדנות ליהודה, ואח"כ מכר ראובן קרקע זו ליהודה, ובכ"ז רוצה לסלקו מן המס בתורת צ"מ יעו"ש שיעקר טעמו משום דכל שמוכר קרקעו כמותל על מזרנו כו', והו ממס דינא דרבינו לפי פירושי ומטעמא הנ"ל דמשהו זו לנעשה שלית למכור דכולהו מטעם מחילה קא אחיין, וברור בס"ד: והנה העיטור ורו"ה כתבו, דיש מציאין ראה מהך דקאמר לאשה וליתמי ולשותפי לית ביה משום

דינא דבר מזכר, דאם אחד הוא עני ודחיקא ליה שעמא ונריך לאותו שדה, והמזכרן הוא צריח, דל"צ משום דינא דצ"מ, והרמב"ן במלחמות שחק ע"ז דשאני אשה ויתמי דלית להו מאן דיעסוק בגינייהו, לא כן לוקח זה ילך ויקנה במקום אחר עי"ש, ובאמת אין שום ראה מהך, דככל גווי ליכא זהו דינא דצ"מ, לא כן זה, האם יעשו חכמים דצריהם לשעורים, דיש מתרושש ויש מתעשר. אולם אמינא דיתכן, דרבוותא דמייתי ראה סברי, דהך דקאמר לשותפי פירושו פשוט ע"ד דאמר לאשה וליתמי ה"נ לשותפי היינו אס הם קונים בשותפות ולא שהם שותפים עם המוכר רק שהם לקחו שדה בשותפות, וטעמא משום דאם תבטל המכר שמה לא יוכלו להתרצות אח"כ לעשות שותפות לקנות שדה אחרת, ואדעכי והכי יבטל הסכס שניהם לקנות שדה בשותפות, דקדירה דבי שותפי כו' והתהות מנויה, לכן לא תקנו דינא דצ"מ, וא"כ שפיר למדו מזה לענין עני ושעתא דחיקא ליה, ואם תאמר יקנה שדה אחרת, ב"כ וב"כ ילכו מעותיו ולא יהיה לו זמנה לקנות, אבל לא כן פסקו הפוסקים ובראשם רבינו בהלכה ח' אבל המוכר קרקע לשנים יש לנצל המיזר לסלק א' כו' יעו"ש ודו"ק בכ"ז:

הלבנות שלוחין ושותפין

פרק א

הקצות סימן קפ"ב סעיף א' כתב על קושית התוס' רי"ד בקדושין. והנראה לענ"ד בזה כיון דשלומו של אדם כמותו לא אמרינן אלא במידי דעשיה דאז ה"ל מעשה שלומו כמותו, אבל במידי דליכא עשייה לא אמרינן שלומו ש"א כמותו וכמש"כ הרא"ש כו', ומש"ה בפסח וקדושין וגרושין ה"ל מעשה שלית כמותו וכאילו הוא עצמו שחט הפסח וכן בקדושין כו' אבל בתפלין כי השלית מניח התפלין הנחה זו שהיא עשיה חשיב כאילו המשלח עשה הנחה זו אבל אכתי לא הניח התפלין על ראשו אלא על ראש שלומו כו' עכ"ד, ואכתי לא יישב על אכילת פסח ועל אכילת מנה דיעשה ע"י

שלית ויהא כאילו הכל המשלח, ואי דנימא דגם זה תלוי בגופו והוי כאילו אכל שלא בפיו ובמעיו, א"כ למה ליה לרבא לומר באומר לחזירו אכול חלב מטעם דלא מצינו זה נהנה וזה מתחייב לימא משום שאין זה בגופו וכמו שמקשה על תוס' רי"ד, ואם נאמר דזה גופא טעמא משום דזה נהנה וזה נפיק לא אמרינן, אכתי קשה למה ליה לרבא להשמיענו אליבא דצ"ש לימא טפי במנות אכילה לכו"ע, ולכן יש בזה עוד גדר נוסף דאינו מחויב לאכול רק זית אחד מפסח ומנה, ואימת יוליאו חזירו טרם שאכל הלל מה שאוכל אוכל עבור עצמו קמיה, ואם לאחר שאכל חו אינו צר חיובה בזה ולא מני להיות שלית בזה, וכמו מאן דליתא בתרומה

זית והשלח חצי זית. — עי' באוכל ב' זיתים כאחד [ויעוי' בסה"ד]. — כהן שאמר לישראל לאכול מצה תרומה (ולישאל הוה מהב"ע).

קמה. עי' במכוון שלא לצאת, עי' א"נ דכוית בכדי אכילת פרס מצטרף מב' אנשים [עי' זבחים לא: ומשנ"ב סי' רע ס"ק עג] דלפי"ז יש נפ"מ באוכל המשלח חצי

דנפשיה או שאינו בתורת גיטין וקדושין כו', ורק גבי חלב דהשלילה שלא לאכול אין לו גבול ותכלה, ולפ"ז הקושיא מתפלין אין לה מקום, דכל זמן שמניח חבירו תפלין מניח עבור עצמו, דאימת מיפטר חבירו מתפלין שניחם הפעולה עבור המשלח, ואם לא בשעה שאין זמן חיוב כמו בלילה וא"כ גם המשלח מיפטר אז ואין זו פעולת מצוה, אם לא דכוונתו דיניח שני תפלין אחד עבורו ואחד עבור חבירו המשלחו ודו"ק:

אמנם העיקר כתירוץ התוס' רי"ד וכוונתו, דמכוון המצוה יתיחם אל גופו כמו גיטין וקדושין שמגרש פלוני ע"י שליח ובגט נכתב שמו של המשלח וכן בקדושין הכסף של המשלח ולו מתקדשת, וכן עשיית סוכה שיושב המשלח בה וכיו"ב, אבל לא היבא שהמעשה המרכזי התכליתי יהיה אך לשליח כמו אם יאכל חבירו מצוה או יניח תפלין, ורק חסר עוד גדר צוה, והוא דצמצום כוונת תורה שיאכלו כל ישראל פסח או מצה ומרור וכיו"ב, א"כ אם יאכל אחד עבור חבירו הלא ימלא אחד כריסו עבור כל העולם ויתבטל מכוון התורה שכל ישראל יאכלו בעצמם, וכן סוכה שהמכוון שכל ישראל ישבו בסוכות ולא אחד עבור כולם, רק באופן שהענין הוא של חבירו שפסחו נשחט לשמו והוא אוכל, וכן קדושין לשמו נתקדשה פלונית וכל ישראל יהיו להן ג"כ נשים, אמנם ברציחה וחלב וערוה לריך לחפש טעמים לשלול השליחות משום דמכוון התורה שכל ישראל לא יאכלו חלב וכל ישראל לא יבעלו ערוה והנפש לא יהרג, א"כ אם עושה זה נגד מכוון התורה ע"י חבירו הרי עבר על ידי סיבה על מכוון התורה דהנפש נרצח והערוה נבעלה והחלב נאכל, לכן סד"א דיש שליח לדבר עזירה וכן לשמאי ברציחה ודו"ק כי זה האמת בס"ד:

נ"ב ולדברינו אחי שפיר מה דפשיטא דחליצה לא מצויא אימתא לשוי שליח לחברתה לחלוץ את המנעל מעל יבמה לדברי הקצות תינה יבם לא מצוי משוי שליח דכתיב מעל רגלו אבל יבמה אמאי לא מצוי משוי שליח ויעוי' תוספתא פ"ג דקדושין הריני חולץך ע"מ שירצה אבא כו' ושאי אפשר לעשות אלא בגופה כו' תנאו בטל ולדברינו א"ש דאם כן יבטל מצות חליצה מישראל שהאחת תחלוץ לכל

נשי ישראל וכמו שביארנו בס"ד, וכן מוכרע מהא שכתב הרשב"א בחולין דחליצה לפי שאין בשליחות לכן לא מהני בהו כונת העומד ע"ג כמו בשוטה יעו"ש ובתוספתא תנן דיבמות פרק י"א דשוטה שחלץ או שוטה שחלצה פליגי אם הולד ממזר אלמא כמו דאינו בשליחות לגבי החולץ כן אינו בשליחות לגבי האשה החולצת ומשום הכי לא מהני בה ג"כ אחר עומד ע"ג וברור כדברינו בס"ד ורק צבית אחד שרק אחר חולצת נקטו שליחותא דלרה עדדא וזה שם מושאל כמוצן ומשום זה לא נזכר בתלמודין אם איש נעשה שליח ליבמה לחלוץ כמו דבעי באיש אם נעשה שליח לקבלה משום שכן אב מקבל כו' והיבמה לריכה לחלוץ בעצמה ודו"ק. (מלואים)

הלכה ה בבכ"מ וק' כו'.

נ"ב הביאו לקמן פרק ז' הלכה ו' עו"ש. (מלואים)

הלכה ו מי שהיה חייב לחבירו ממון וכו' וכן אם היה החוב בשטר כו':

יש להצין מדוע חייב השליח לשלם הא המוסר שט"ח של חבירו פרוע ליד אחר אינו חייב אף משום דינא דגרמי דלא צרי היזיקא וכמש"כ ברמ"א סימן נ"ה בשם רשב"א, אבל ז"א דהא איהו יהיב ממון דיליה באופן שיפטר מהם מהתביעה שצטטר, וכי שינה ויהיב באופן דלא קיבל שטרא איבד והיזיק ממון שלו ופשוט קמי', ולפ"ז יש להסתפק היבא שהפקיד אלל חבירו צטטר ואזיל ושלח ליה הפקדון ע"י שליח והשליח החזיר ולא שקיל מיניה שטרא, מי הוי כנותן שט"ח פרוע של חבירו ציד המלוה ומיפטר דהחפץ הלא של המפקיד הוי ודיליה יהיב ליה, והפשיעה אינו רק על השטר דנשאר צידו שטר פרוע של המשלח, או החפץ הוי כגורם לממון להנפקד ואילו לא שקיל שטרא הלא מצוי גבי מיניה המפקיד ע"י שטרא, וא"כ פשע השליח צמה שהחזיר חפצו של הנפקד היינו דהוי גורם לממון שלו ע"י חזרתו בלא שטר, ועיין צוה צש"ך סי' שפ"ו אי מחייבין בגורם לממון משום גרמי דפליגי צוה קדמאי, והבא מצוי להיות דכו"ע מודו דחייב, ובשומר שהפקיד לשומר דעלמא דחייב השומר השני אם פשע הוא מצד

קמו. { עיין שער המשפט סי' סו ס"ק לב שכתב דחייב מדין שומר, ולשיטתו גם באופן דמפקיד [המובא בהמשך דברי האור"ש] חייב }.

קב"ח. הגן האיש מקדש בו ובשלוחו ואמרין בממלא
 מלוה בו יותר מבשלוחו וא"כ בשמיטה
 ובפרשת חלה נאמר בו ולא יעשה שלים לשמוט
 בהמתו ולהפריש חלה מעיסתו וגם לא ידעתי אך
 ראובן יברך על שמיטה בהמת שמעון או על הפרשת
 חלה מעיסה שאין הוא מלוה לשמוט בהמה זו ולא
 להפריש חלה מעיסה זו וגם מאי שגא הפרשת חלה
 שיכול לקיים מצותו ע"י שלים מכל המצות חפילין
 וליצית סוכה ולולב ואכילת מצה ושמת שמיטה והפרשת
 חלה אין מצותן אלא שחוקן העיסה מדכחיב גבי
 תרומה גם אחס אשמעין שטיקר מצותה רק לחקן
 העיסה וליתן חלה לכהן, וכן שיטתו הנשחט וכן
 קידושין עיקר המצוה שחלה לו אשה מקודשת וכן
 בגירושין ובפרשת תרומה ושמיטה קדשים ובקביעת
 מצוה ועשיית מעקה אבל בחפילין וליצית ואכילת מצה
 וסוכה ולולב אין שייך שליחות, אכן לריך ליתן טעם
 מאי שגא חליצה דלא איפשר לקיומה ע"י שלים מגט
 ושמת דבעין חליצה דומיא דייבום או שמת דכחיב
 וחללה נעלו מעל רגלו ודוקא בקידושין מלוה בו יותר
 מבשלוחו שאין השליח נהנה מן הקדושין כלום ואדרבה
 נפסד שנאסרה עליו אבל בשמיטה והפרשת חלה וכיוצא
 בהם לא יבא מלוה בו יותר בשלוחו כאשר נהגו כל
 רבותינו וכל העולם אעפ"י שבקראים בהלכות שמיטה
 נותנים לחון לשמוט וכן יבא גם בהפרשת חלה וללמד
 את בנו תורה, שבחלה משכירים מלמדים ואין האב
 עצמו מלמדו וכן יבא גם במילה שאפילו האב אומן
 יכול לכתחלה לומר לאחר למול ואעפ"י שבמילה אין
 המוהל נהנה גם אבי הבן אינו נהנה והרי הם שנים
 ובכל חלה יוכל השליח לברך אכן בקידושין אינו סבור
 כלל שיוכל השליח לברך ולקדש את האשה אם לא
 שהמשלה עומד אללו ושומע ויוצא בצרכה השליח
 שאפילו אם היה מקדשה בעצמו היה חבירו ויברך
 בשבילו ומולאו שכן כתב רבינו אבא מארי זוקלה"ה
 שאם ראובן מניח חפילין או מתעטף בליצית חבירו
 מברך בשבילו, שכן שנינו כל הברכות כולן אעפ"י שיוצא
 מוליא וכן בהדלקת נר מנוכה אם ראובן מדליק נרותיו של
 שמעון כדרך שרגילין העולם כשיש אלמנה בבית אומרת
 לאחד מאנשי הבית להדליק נרותם בשבילם, סבורני
 שלא יברך אלא אם כן יעמוד משלה בלדו וינא בצרכו.
 קב"ח. וראובן ושמעון שהיו מסובין בסעודה ובא
 להם שתי יין לראובן יין אחד ולשמעון
 יין אחד ולא זה שותה מיינו של זה סבורני שלא יוכל

אמר לכתוב בגט. ובספ"ט פי רבי שמחה בלשון
 חיקון שטרות שחקנו לכתוב בגט מודעי דמודעי כגון
 שחטר מודעי ונחבלה לאנס ובא לכופו לבטלה ועשה
 הוא אומר דעו כי מחמת אונם הוא מבטלה ולכך
 אני מוסר מודעא זאת שניה בפניכם אם ידעו העדים
 בשעת הבטול כי מאונם מבטלה אינו בטל ואם לאו
 אעפ"י שידעו מתחלה באונסו אינו כלום גם זה ראייה
 והוכחה לדון זה ובר מן דין הדעת נותנת חפילו היה
 כאן עשוי כי בדין היה מאתי שכבר מרד בחשמים
 ומצוות והלך לו לרומי ועשה אעפ"י ששב ממרדו לפני
 הרי מחשבתו הרעה נכרה מחוך מעשיו כי למד
 בורסקי כי אמר להפריע מן המלאכה הריא ברומי
 הרי שב למרדו והוא מן הכופין להוציא מאחר שדעתו
 לעגנה שנית כאשר עשה בשכבר, ואע"ג דמשמע
 לכאורה במורד במצוות ושב ואמר הרי זן דסגי בהכי
 מדמסקינא אמילתיה דרב עד שכופין אותו להוציא יכפוהו
 און ולא משני אם נכפוהו עשה לון מחר ישוב וימרוד
 ולכך כופין אותו להוציא מ"מ שמת כל זמן שלא שב
 למרדו לא מיישיק אבל בנדון זה דקל לשוב לקלקולו
 ובשלמא גבי מצוות מהני כפייה, ואם ישוב למרדו
 נשוב לכופו לשלם כל המצוות שלא נתן משעת מרדו אבל
 מורד מחשמים לא, ועוד אם יברח מעבר לים כאשר
 הראה להראות מחשבתו מאין נכפיהו, ורבינו שמחה
 כתב בחשונה על אחד שהכה את אשתו ונחפיים עמה
 ה"ל ואם לא יעמוד הבטל בקיום השלשה ויוסיף
 להכותה ולבזותה אנו מסכימים להיותו מודה בב"ד
 העליון והסתחון ויעושהו ע"י גוים לתת גט ולאותו
 עשה מה שישראל אומר לך כי כן הסכמתי עם חבירי
 שיבא גט מעושה בדין אפילו לשמואל דאמר עד שכופין
 אותו להוציא יכפוהו לון, הני מילי מצוות שיש בידינו
 לעשות תקנה לדבר שיורדין לנכסיו חנין אותי אבל
 במקום שאין לעשות תקנה לדבר לא עכ"ל. ועוד
 באריך הרבה וכן נראה נמי בנדון זה שכן הדין היה
 ראוי לעשותו לכופו ליתן גט וכתובה ק"ו שלא כפוי
 אך פייסוהו ברני כסף עד שנחרצה והנה הקשה
 התוס' לפרש"י דפירש דמאיים עלי שכופין להוציא מהא
 ובעילו חכמים בחקנתן שאמרו גט מעושה בגוים
 פסול הלא אחתי חפקיע עצמה מבטלה בטענת מאים
 עלי וחירו בחמים עלי אין לה כתובה וכו' משמע
 דכל עיקר התקנה דגט מעושה דפסול הוא משום
 כתובה ובנדון זה לקח המגרש כתובה ולא נתן. לטהר
 השך בעזרת יושב על מוג הארץ.

ולא תוצאות המעשה, לא שייך דין שליהות גם בלאו קרא.

רנד) שם בגמ'. דאיתקוש הוויית להדדי. והקשה בחידושי הגרעק"א, דא"כ נילף מביאה דשייך תנאי גם היכא דלא אפשר לקיומי ע"י שליח, ע"כ פירש דכונת הגמ' משום דקדושין אפשר ע"י שליח, והנה לשון הגמ' משמע כפירש"י דמשום הקישא אתינן לה, אבל קושיתו אפשר לתרץ כחילוקו דא"א ללמוד ביאה, משום דאיכא למיפרך דשאני ביאה דאפשר לקדושין להיות ע"י שליח, ומ"מ בגמ' לא בעי לשנויי הכי, דבעינן דומיא דב"ג וב"ר וביאה לא דמי להו, אבל ללמוד מביאה דלא בעינן כלל א"א לקיימו ע"י שליח ג"כ א"א, ובעיקר הדבר קשה, דלכאורה גם קידושי ביאה אפשר ע"י שליח, כגון שיאמר השליח לאשה הרי את מקודשת לפלוני בביאתו, ואפלו אם הבעל לא כיון בביאתו לשם קדושין, מ"מ מקודשת ע"י כוונת השליח, כמו בקידושי כסף ושטר דמהניא כוונת השליח להודיה, וא"כ למה לא יוכל לעשות תנאי בקידושי ביאה גם בלאו היקישא, ומה בכך דמעשה הביאה א"א ע"י שליח הרי התנאי אינו במעשה הביאה אלא בחלות הקדושין, וזה אפשר ע"י שליח גם בקידושי ביאה, ומוכח מקושית הגמ' דלא מהני בכה"ג ע"י שליח, והטעם לזה, נראה כמ"ש בקובץ הערות סי' ע"ו אות ח' דקנין ביאה הוא בביאה לשם אישות עיי"ש, ואם הבעל אינו מכוין לשם אישות אין זה מעשה קנין כלל ולא מהני כוונת השליח לחודיה, וא"כ למה לא יוכל יש לפרש, דהיקישא מהני לענין שיועיל תנאי אף דא"א לקיימו ע"י שליח, או הפירוש דמהיקישא ילפינן דביאה גרידא היא מעשה קנין כמו כסף ושטר, וממילא גם קדושי ביאה אפשר ע"י שליח, ולפי"ז אין מקום כלל לקושית הגרעק"א.

רנה) בפחות מש"פ צריכה גט. והר"ן הביא בזה שיטות חלוקות, אם צריכה גט בודאי או מספק, וקשה דהא בלאו הכי צריכה גט מספק שמא שוה פרוטה במדי, קידושין י"ג, וצ"ל לשיטה זו דהתם אינו דלא מדרבנן, אבל הכא צריכה גט מספק דאורייתא.

אלא היכא שמכוין שלא לשם מצוה אבל סתמא כשר, והביא ראייה מחרש, דקונה יבמתו אף דלאו בר כוונה הוא, ועיין בחי' לפסחים אות קע"א, דלענין מצוות צ"כ לא מהני הא דסתמא לשמה, והראיה מחרש י"ל, כמ"ש תוס' לענין חליצת חרש דמירי בגדול עומד ע"ג ומלמדו לכוין, מיהו כיון דלא"ש לא הותר איסור א"א רק בביאה שהמצוה מתקיימת בה, וחרש דפטור מכל המצוות לא קיים מצוה בביאתו ולא הותר איסור א"א, וכן יש לחקור אם אסור להלביש חש"ו בכלאים בציצית, כיון דאין מצוה בלבישה זו ממילא איכא איסור כלאים, או שמא יש לדמותה לנשים במ"ע שהו"ג דשייך בהו עדל"ת למ"ד נשים סומכות רשות, כמ"ש הראב"ד לעיל אות קמ"ב, ולענין חש"ו כו"ע ס"ל דהוי כמו למ"ד נשים סומכות רשות, שלא באה תורה להחמיר אלא להקל.

רנב) שם בגמ' דלא אפשר לקיומי חליצה ע"י שליח. ובגמ' לא נתפרש הטעם אמאי לא מהניא שליחות בחליצה, מ"ש מגירושין, וכבר עמד בזה בשו"ת ר"ח אור זרוע סימן קכ"ח וז"ל, "ושמא דבעינן חליצה דומיא דיבום או שמא דכתי' וחליצה נעלו מעל רגלו" וכן הוא ברא"ש פ' מצות חליצה סי' ט"ו, ואכתי לא נתבאר, דאין זה קרא יתירא למעוטי שליחות, ועיין תוס' יבמות ק"א ד"ה הן ולא שלוחן.

רנג) עוד כתב שם כלל בדיני שליחות במצוות, דגבי הפרשת תרומה שייך שליחות, משום דהמצווה היא שתתקן העיסה, וכן גבי שחיטת קדשים שישחט הנשחט, וכן קדושין שתהא אשה מקודשת, וכן בגירושין וקביעת מזוזה ועשיית מעקה, אבל בתפילין וציצית ואכילת מצה וסוכה ולולב לא שייך שליחות, וביאור דבריו דישנן שני מיני מצוות: א) היכא דעיקר המצוה היא תוצאות המעשה, ובוה שייך שליחות. ב) היכא דהעשיה בעצמה היא גוף המצוה לא מהני שליחות, ולפי"ז גם בעבירה יש לחלק כן, דלא איצטריך קרא למעוטי דאין שליח לדבר עבירה אלא היכא דקפידת האיסור היא על תוצאות המעשה, כמו בצא והרוג את הנפש, בזה שייך שליחות אי לאו מיעוטא דקרא, אבל בעבירה שהמעשה בעצמה אסורה

אבל בתוס' שלהי מעילה כתבו טעם אחר, ונתפרש כוונתם בקובץ הערות סי' ח' אות ז', דכיון דהחיוב אינו בשביל גוף העשיה אלא בשביל תוצאת המעשה שיצא הקדש לחולין (עיין קובץ הערות סי' ג"ה) והתוצאה הזאת נעשית ע"י קטן כמו ע"י גדול בשוה אין לחלק גם לענין חיוב המשלח. משא"כ היכא שהחיוב בשביל גוף המעשה ואנו זקוקין לדין שליחות לאשווי שם מעשה למעשיו של הקטן, ועוד דבכה"ג הרי הגברא הוא חלק מן השם והחפצא של העבירה, בזה אין שליחות לקטן אף בדבר עבירה. וזהו ג"כ טעם דברי התוס' ריש שבועות דלמ"ד דכשהשליח לאו בר חיובא מיחייב שולחו חייב מקיף ע"י נכרי וקטן, והיינו דחיוב הקפה הוא בשביל תוצאת המעשה של ההקפה. ומעתה זהו טעמו של הריטב"א בשולח את הבעירה ביד קטן ואמר לו להזיק שחייב המשלח, דהחיוב בזה הוא בשביל תוצאת המעשה דהיינו ההזיק, וכמו"כ בגניבה ע"י קטן. והנה בנה"מ ר"ס שמ"ח הקשה מאמירה לנכרי בשבת דלא הוי אלא שבות ואמאי אין בזה דין שליחות. ולמ"ש גיחא, דבמלאכת שבת אין האיסור תוצאת המעשה אלא גוף המעשה, ואין קפידת התורה על שנעשית המלאכה אלא על שהאדם לא שבת ועשה מלאכה, ונמצא שהגברא הוא חלק מגוף שם העבירה. וראיה לדבר ממ"ש רש"י חולין קי"ד גבי כל שתעבתי לך, דפירש"י הרי הוא בבל תאכל עולמית בכל ענינין שהוא, בין שבא בעבירה ובין שלא בא בעבירה כגון ע"י קטן או ע"י נכרי וכו'. וע"ש בסוגיא דממעטינן מעשה שבת מקרא דאינו בכלל הך אזהרה, ופירש"י דקרא לא מיירי אלא באכיל תועבה גופה אבל לא באוכל מעשה הבא על ידה, וחורש בשור וחמור וחוסם פי פרה ודש בה לאו חרישה וחסימה עצמה קאכיל אלא הבא ממנה, וילפינן משבת דאין הבא מכחה קדש. ומתבאר מדבריו דבשבת האיסור הוא גוף מעשה המלאכה, וא"כ לא שייך בה שליחות בנכרי ואינה אלא משום שבות.

והנה הנה"מ תירץ, דלא מתחייב מטעם שליחות משום שלא נעשית עבירה כלל כשהנכרי

שעורים כתובות אות ש"ד), ועוד דהא זכיה מטעם שליחות. אמנם הר"ן בקידושין גסתפק אי זכיה מטעם שליחות, וא"כ י"ל בדעת הר"ן דאה"ג דבעשאו שליח אין חסרון משום תופס לבע"ח, דזה לא שייך אלא בזכיה דלאו כל כמיניה לזכות לזה ולחוב לזה. אבל בעשאו שליח לא שייך זה, אלא התם יש חסרון אחר שצריך להיות שלוחו של בעל הממון, משא"כ בזכיה אין חסרון זה דזכיה לאו מטעם שליחות. ומאי דגמ' נקטה ביימר בר חשו טעם תופס לבע"ח, י"ל, דהרא"ש כתב בדעת הרי"ף דתופס לבע"ח במקום שאינו חב לאחרים מחמת תקנה הוא דמצי למיתפס, משא"כ בחב לאחרים לא עשו התקנה, וא"כ לזה נתכונה הגמ', אבל אה"ג דבשליחות אין חסרון של תופס לבע"ח.

(ו) הגרע"א תמה על הר"ן מגמ' דלקמן י"א דמשמע דחצר דגברא משום שליחות. אבל בחידושי הר"ן שם מפרש פירוש אחר בגמ' דלא כהרי"ף.

(ז) בתוס' ב"ב ע"ט כתבו דאין חצר להקדש משום דאין יד להקדש. ותמה התוי"ט דליהני משום שליחות, דהא לשיטת התוס' חצר שפיר משום שליחות אתרבאי. ונראה דאין שליחות להקדש כשם שאין שליחות לנכרי קדושין מ"א, וכדאשכחן בכ"ד דממעטי' הקדש במקום דממעטי' נכרי. ועמ"ש בקובץ שעורים פסחים אות ט"ו ט"ז, ב"ב אות רצ"ה. ומ"ש כהני שלוחי דידן אי"ז מתורת שליחות.

י: וקי"ל אשלד"ע. עיין קובץ שעורים ב"ב אות ע"ו.

חצר משום ידה אתרבאי. עיין קובץ שעורים קדושין אות ק"מ.

(ח) תוד"ה אשה וכו' השולח את הבעירה ביד חש"ו פטור וכו' משום דלאו בני שליחות נינהו. אבל הריטב"א כתב דהתם מיירי בשלא אמר לו להזיק, אבל אמר לו להזיק באמת חייב אף בשליח קטן. וביאר בנה"מ ר"ס קפ"ב דכל היכא דיש שלד"ע אף קטן נעשה

שליח, וראיה ממעילה דחייב אף בעשה ע"י קטן, ומשום דאין דרך השליחות בזה לענין שיהא המעשה קיים אלא לענין לחייב המשלח.

עושה מלאכה בשבת, ובקובץ הערות שם כתבנו לפקפק בתירוץ זה. עכ"פ למדנו מדבריו דלגבי שליחות לדבר עבירה אין המעשה עצמו נחשב כאילו עשאו המשלח, אלא דגוה"כ הוא דכשם שאדם מתחייב על מעשה על עצמו כן הוא מתחייב על מעשה שלוחו אע"פ שהוא לא עשה כלום. ולדברינו כן הוא בכל שליחות וכמו שהוכחנו בקובץ הערות שם. ויש להוכיח כן עוד מהא דר"פ האיש מקדש, מגין ששלוחו של אדם כמותו שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל, וכי כל הקהל שוחטים והלא אינו שוחט אלא אחד, ופירש הר"ן דנפקא לן מדכתיב תזבח שלא יהו שנים שוחטין זבח אחד ואפ"ה אמר רחמנא ושחטו וכו', מכאן ששלוחו של אדם כמותו. ואי נימא דבשליחות נחשב המעשה כאילו עשאו המשלח אכתי ליהוי כשנים ששחטו. ועיין קובץ שעורים ב"ק אות ע"ה. ועוד ראייה מתמורה דף י', דאמרינן דאי מקדיש עושה תמורה א"כ מצינו ציבור ושותפין עושין תמורה כגון דשוו שליח לאקדושי, ופירש"י דהשתא הוי מקדיש יחיד. ומוכח דאין המעשה עצמו מתיחס למשלח. מיהו בקידושין מ"ח משמע דיש מחלוקת בזה, דפליגי שם אמוראי אי שליח נעשה עד משום דהוי בעל דבר, ואנן קי"ל דנעשה עד ואינו בע"ד, והיינו דהמשלח הוא בעל המעשה. אבל בתוס' ב"ב מ"ג ד"ה מפני משמע דכל שאין לו נגיעת ממון כשר אפילו בעל דבר להעיד, והכא הרי אינו נוגע, אלא ע"כ צ"ל דלעולם לכ"ע הוי השליח בע"ד כיון שהמעשה מתיחס אליו ולא אל המשלח, אלא דבהא גופא פליגי אי בע"ד כשר כשאינו נוגע. ומש"כ התוס' דכשר הינו משום דקי"ל כמ"ד דשליח נעשה עד. ועיין קובץ שעורים ב"ב אות ק"ו.

← ובדברינו יבואר ג"כ מ"ש התור"י דלא שייך שליחות בקיום מצות כגון תפילין וסוכה, דמצוה שחייבו המקום לעשות בגופו היאך יפטר ע"י שליח והוא לא יעשה כלום. ובקצה"ח ר"ס קפ"ב הקשה ע"ז, דהא למ"ד יש שלד"ע האומר לשלוחו צא הרוג את הנפש מיחייב המשלח אע"פ שהוא לא עשה כלום. ולהמבואר דלעולם אין המעשה עצמו מתיחס למשלח, א"כ בשלמא

בעבירה שייך לומר שמתחייב על מעשה השליח, אבל בקיום מצוה ע"י שליח אה"נ דשייך לומר שיוכה ויקבל שכר בעד מעשה השליח, אבל סו"ס מעשה המצוה לא עשה ולא קיים. אלא דכל זה במצות שעיקרן המעשה אבל מצות שעיקרן התוצאה שפיר יכול לקיימן ע"י שליח (עיין קובץ שעורים כתובות אות רנ"ג). ואף ע"י נכרי אם הנכרי כשר לכך וכגון מילה כמ"ש בע"ז כ"ו, ואף להלכה דנכרי פסול אבל קטן כשר, וכן גלוח מצורע, שג"כ עיקר המצוה שיהא המצורע מגולח וכמ"ש בקובץ הערות שם אות ח'. וע"ע קובץ הערות ס"ס ע"ו. וכמו"כ נתבאר בקובץ שעורים ביצה אות כ"ה כ"ו דמצות קבורת מת ושריפת בת כהן אפשר לקיימן ע"י נכרי מה"ט דעיקר המצוה היא התוצאה ולא גוף המעשה.

והנה התוס' בסוגיין פליגי אתוס' מעילה, וס"ל דאף בעבירה שעיקרה התוצאה כגון שולח את הבעירה נמי אין שליחות לקטן. אבל לגבי מצות יודו התוס' לחילוק שנתבאר. וההבדל בזה בין עבירה למצוה הוא, דהנה מצינו עוד ג"מ בין מצות שעיקרן המעשה לבין מצות שעיקרן התוצאה לענין דין מצות צריכות כונה, דבמצות שעיקרן תוצאת המעשה לא שייך כלל דין מצ"כ וכמ"ש בקובץ שעורים כתובות אות רמ"ט ות"ב ס"י כ"ג אות ו' וס"י ל"ג אות א'. והטעם בזה דנהי דהאדם לא קיים מצוה כשעשאה שלא בכונה, אבל מ"מ המצוה נתקיימה מאליה, ואין מקום לחייבו לחזור ולקיימה בכונה, וכגון מצות פו"ר, אם לא נתכון לשם מצוה בשעת ביאה סו"ס נתקיימה המצוה במה שיש לו בנים, וה"ו דומה לאדם שפרע חובו ולא נתכון לקיים מצות פריעת בע"ח דסו"ס גפרע החוב, ולא גרע מאילו מחל לו בעל חובו שנפקע החוב אע"פ שלא קיים זה מצות פריעת בע"ח, ואין מקום לחייבו לפרוע שנית בכונה, דלא תהא זה פריעת חוב אלא מתנה בעלמא. וה"נ הכא. וא"כ העושה מצות אלו ע"י שליח קטן לא גרע מעשאן בלא כונה דסו"ס נתקיימה המצוה. ועכ"פ אם קיום מצוה מצדו אין כאן אבל אף ביטול מצוה אין כאן. משא"כ בעבירות הרי א"א לנו לחייבו א"כ מיחשב

דבענין שליחות אין בכלל אלא מה שבפרט, דאין בזה כלל ובכ"ז המצות מועי"ה שליחות, והיכא דל"מ שליחות ע"כ יש גזה"כ מסויים, ולכך כתב דהא דבתפילין ל"מ שליחות גזירת הכתוב הוא, מדכתיב "וקשרתם" וילפינן שתהא קשירה לכל אחד ואחד. ולדבריו יל"ע מדוע לא מהני שליחות בקריאת שמע, ובתפלה וביתר מצות שבדיבור, ואפשר דכיון

דחידשה תורה דין "שומע כעונה" מוכח דלא שייכא שליחות דאי מהני שליחות במצוות שבדיבור אמאי בעינן לדין שומע כעונה, אף בלא שמיעה מהני מדין שליחות, וע"כ דכמצוות שבדיבור לא מהני שליחות. מכל מקום דברי החת"ס (סי' קפ"ג) ודאי חידוש גדול הם לומר שאין בזה כלל וסברא, מלבד מה שדבריו סותרים אלו את אלו כמבואר.

ד

ובקצוה"ח (סי' קפ"ג) מייתי ראי' דל"מ שליחות אלא במצות שענינם 'במעשה' מדברי הרא"ש (מרי"ט ע"ג) בענין אי יכול בעל להפר נדרי אשתו ע"י שליח שכתב "שמיעת האפוטרופוס אינה כשמיעת הבעל ואע"פ שעשאו שליח להפר, דבמידי דממילא לא שייך מינוי שליחות" עכ"ל, ונקט הקצוה"ח בהבנת הרא"ש ששמיעה חשיבא מידי דממילא ולא מעשה ולכך ל"ש בה שליחות, ואילמלא דבריו היה נראה בכוונת הרא"ש דאין שליחות אלא במעשים שיש בהם "תוקף הלכתי", דלא מצינו דין שליחות אלא, א': בעניני "חלות"

כקידושין וגירושין וקנינים, ב': במצות ועבירות, אבל ביתר המעשים שאין בהם דינים בעצם אין בהם דין שליחות, וזה כונתו דאין שליחות בשמיעת הנדר, לפי שמעשה השמיעה אינו 'מעשה הלכתי' בעצם, משא"כ בהפרת הנדר שיש בה דין 'חלות', ואף דהפרה בשמיעה תליא, מ"מ שמיעת הנדר לכשעצמה אין בה דין תורה, והרי זה דומה למי שתלה גט בתנאי ע"מ שאלך למקום פלוני, וכי יוכל לעשות שליח להליכה זו, אלא פשוט דאף שהגט תלוי בהליכה זו, כיון דעצם ההליכה אין בה דין תורה אין בה שליחות, ודכותיה בשמיעת הנדר, ודו"ק.

ה

ודרך אחר ביסוד גדר השליחות במצוות כתב מהר"ח אור זרוע (סי' קכ"ט) הובאו דבריו בקוב"ש כתובות (ט"ו ר"ג)

לחלק בגדרי המצוות, דיש מצוות שעיקרן בעצם העשיה, ויש מצוות שעיקרן בתוצאה, דמצוות כתפילין, קר"ש,

תפילה, לולב, וסוכה, וכדו' ענינם ומהותם בעצם המעשה, ובאלו לא שייכא שליחות, אבל במצוות כעשיית מעקה והריגת חייבי מיתות בי"ד, שכל ענינם בתוצאה, באלו מהני שליחות.

ונראה עיקר כדרך זו, אלא שיש להעיר דלפי זה אין כלל גדר שליחות במצות, דבמצות שבגברא לא שייכא שליחות, ואילו במצות שבתוצאה אין צורך בדין שליחות, וכדחזינן מדברי המחנ"א הל' שלוחין (סי' י"ב) שכ' דמצות מעקה אפשר לקיים אף ע"י נכרי ויכול הישראל לברך על עשייה זו, וכ"כ הפר"ח (יו"ד סי' ק"ט) שאפשר להטביל כלים ע"י נכרי ויברך הישראל על טבילה זו וכ"כ בתשו' הרשב"א (מ"א ט"ו) שמצות הבי"ד של ובערת

הרע מקרבך אפשר לקיימה ע"י נכרי, ואין כונתם שאפשר לקיים ע"י נכרי לפי שענינם בתוצאה גרידא וא"צ כלל ליחס את המצוה לישראל השולח, דא"כ להמחנ"א והפר"ח היאך אפשר לברך על עשייה זו, ע"כ דהמשלח נחשב כמי שקיים מצוה זו ולכך יכול לברך עליה, וכדמשמע גם מדברי הרשב"א שמעשה הנכרי נחשב כמעשה הבי"ד, הרי דבמצוות שכל ענינם בתוצאה לא צריך כלל דין שליחות לייחס את המעשה למשלח דהלא עכו"ם לאו בני שליחות הן, ואם כן היכן נאמרו דיני השליחות במצוה, ואין לומר דאה"נ במצוות לא נאמר דין שליחות, דהא ילפינן בקידושין (מ"א ע"ג) ממצות שחיטת הפסח דשלוחו של אדם כמותו, הרי שבמצוה ודאי נאמר דין שליחות.

ו

ומשום כך נראה שיש ג' גדרים במצות, א. "פועל", ב. "פועל יוצא" ג. "פעולה". דהנה יש מצוות שענינם בפועל דהיינו בעושה המצוה ומצוות אלו הן עיקר עבודת האלוקים, ובאלו לא מועילה שליחות, דכל אחד ואחד מחוייב בתפילין ובציצית וכדו'. מאידך יש מצוות שכל ענינם בתוצאה ובעצם המעשה אין עבודת אלוקים, כעשיית מעקה שמעשה העשיה אינו גדר מצוה כלל, וכן בהריגת חייבי מיתות בי"ד דאין המצוה בעצם ההריגה, אלא עיקרה בתוצאה דנתבער הרע

וכמש"כ "ובערת הרע מקרבך", ובאלו אין צריך לדין שליחות. ויש גדר נוסף, והם מצוות שיש בהם גם פועל יוצא, וגם פעולה, דהיינו, דאף ב'מעשה המצוה' יש חשיבות, וכמצות מילה דמעשה המילה יש בו דינים וכדאיתא בע"ז (כ"ז ע"א) דלחד מ"ד בענין מילה לשמה, וכן לכו"ע מילה ביום ולא בלילה, ע"כ שיש ענין בעצם המעשה, משא"כ בעשית מעקה וטבילת כלים דאין בהם דינים וזמן דענינם רק בפועל יוצא ואע"פ שחייבי מיתות בית דין אין נהרגין אלא ביום, מ"מ אין זה מדיני

מצות "ובערת הרע", אלא דמעשה זה חשיב כדין ואין ב"ד דנים אלא ביום וכן הוא בשחיטת הפסח, דאף דענין הקרבנות ריצוי וכפרה, מ"מ גם בעצם המעשים יש דין עבודה, ולכך מצות אלו אינם "בפועל"

או "בפועל יוצא", אלא "בפעולה" דמלבד הענין בתוצאה יש בהם ענין גם במעשה ובעצם הפעולה ובמצוות אלו שייכא שליחות וצריך דין שליחות, וא"א לקיימם על ידי מי שאינו בר שליחות.

ז

וייש בדברי הראשונים בית אב לשני הדרכים הנ"ל, דהנה בפ"י הר"ש משאנץ על תו"כ (פ' אמור כ"ג מ') הק' מדוע בעינן לדרשה ד"ולקחתם לכם שתהא לקיחה לכל אחד ואחד", הא כשם שאינו יכול להניח תפילין עבור חבירו כך לא יוכל ליטול ד' מינים עבורו, ותי', דאין כונת התו"כ ללקיחת כל אחד ואחד מבנ"י, אלא לקיחת כ"א מהד' מינים דא"א לקיים המצוה בחלק מהן, [ופי' זה מתיישב רק בתורת כהנים, אבל בבבלי סוכה (מ"א ע"ב, מ"ג ע"ב) שנינו "שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד וע"כ דכוונת הדרשה דכל אחד ואחד חייב בה, ולכך פי' התוס' בסוכה (כ"ט ע"ג) דרשה זו כפשוטה שאין אחד מוציא את חבירו במצוה זו, ודין זה דבעינן לקיחת כל הד"מ יחד ילפינן בבבלי מ"לקיחה תמה"ן] ומדבריו מבואר כשי' מהר"ח או"ז דבמצוות שעל הגברא פשיטא דלא מהני שליחות ודימה לולב לתפילין הרי דלא ס"ל לחלק כסברת הקצות בין מעשה לממילא וזה ברור בכונתו.

חז"ל דבענין לקיחה לכאו"א נאמרה דווקא ביום הראשון, אבל בשאר ימים אחד מוציא את הרבים ידי חובתן וכ"כ האגודה (מס' מנחות פרק הקומץ סי' ד') ולכאו' כבר מצינו דעה זו בתוס' מנחות (כ"ז ע"ב) שהביאו בשם י"מ דדין לקיחה תמה נאמר ביו"ט ראשון בלבד, חז"ל: "וי"מ דביום ב' סגי בחד מד' מינים ומברך על נטילת לולב, כמו אתרוג דשרי חסר ולא בעינן תמות אלא ביום ראשון, ולדבריהם ביום שני תיפגי שיפוץ האחד בשביל כולם וליתא", עכ"ל. הרי דלשי' הי"מ בשאר ימים אחד מוציא את הרבים יד"ח, וכחידוש ה"יד המלך" הנ"ל, והדברים חידוש עצום, ומ"מ יש מהם ראי' להבנת הקצוה"ח דשליחות שייכא ב"מעשים", דהא מצות ד' מינים מעשה היא, ולכן הו"א דשייכא בה שליחות אלמלא דרשת חז"ל דבעינן לקיחה לכאו"א.

ובתוס' סוכה (מ"א ע"ב) הקשו למה לא דרשינן דבעינן ישיבת סוכה לכאו"א, ותירץ דבסוכה ילפינן מדכתיב "כל האזרח בישראל ישבו בסוכות". וכ"ה

ומאידך, בראבי"ה (הל' לולב סי' מל"ז) הביא בשם ר"י מאורליינ"ש שדרשת